

دیدگاه کارشناسان در مورد تأثیر سیاست‌های دولت و بهره‌برداری ناپایدار توسط جوامع روستایی بر تخریب مراتع استان زنجان

رقیه بابایی^۱، اسماعیل کرمی دهکردی^{۲*}، روح الله رضائی^۳، یونس خسروی^۴ و فرهاد آقاجانلو^۵

- ۱- دانشجوی دکتری توسعه کشاورزی، گروه ترویج، ارتباطات و توسعه روستایی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران
- ۲* - نویسنده مسئول، دانشیار ترویج کشاورزی و توسعه روستایی، گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران،
پست الکترونیک: e.karamidehkordi@modares.ac.ir
- ۳- استاد، گروه ترویج، ارتباطات و توسعه روستایی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران
- ۴- دانشیار، گروه علوم محیط زیست، دانشکده علوم، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران
- ۵- استادیار، مرکز تحقیقات منابع طبیعی و کشاورزی استان زنجان، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، زنجان، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۱/۲۶

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۸/۰۷

چکیده

عوامل متعددی باعث تخریب مراتع شده‌اند. پژوهش پیش‌رو با هدف بررسی تأثیر سیاست‌ها و مداخله‌های جوامع محلی بر کاهش مراتع از طریق روش کیفی نظریه داده‌بنیاد انجام شد. مشارکت‌کنندگان، ۱۷ نفر از کارشناسان منابع طبیعی، محیط‌زیست و کشاورزی استان زنجان بودند که به شیوه نمونه‌گیری هدفمند و از طریق روش گلوله برفی تا رسیدن به اشباع نظری مشخص و انتخاب شدند و با آنها مصاحبه شد. تحلیل داده‌ها از طریق کدگذاری باز، محوری و انتخابی منجر به استخراج ۴۲۷ مفهوم، ۲۰۳ مقوله اولیه، ۵۱ مقوله اصلی و ۸ مقوله کانونی شد. مقوله‌های کانونی عبارت بودند از: کاهش سطح مراتع و افزایش سطح اراضی زراعی، تأثیر سیاست‌های دولت بر اراضی روستایی و مراتع، تغییر نظام اجتماعی- اقتصادی روستا و نظام بهره‌برداری، تأثیر مداخله‌های انسانی بر تخریب مراتع، نقش نهادها در حفاظت مراتع، بهره‌برداری ناپایدار منابع طبیعی توسط روستاییان، تغییر مالکیت اراضی مردم روستایی و تأثیر بهره‌برداری جمعی بر تخریب مراتع. مدل پارادایمی حول پدیده مرکزی پژوهش، «کاهش سطح مراتع و افزایش سطح اراضی زراعی»، به‌ویژه بعد از دهه ۱۳۶۰ ترسیم شد. سیاست‌های دولت در مورد اراضی، به‌ویژه ملی شدن منابع طبیعی و اصلاحات ارضی بر تشدید تغییرات کیفی مراتع، تغییر مالکیت اراضی، کاهش سطح مراتع و افزایش سطح اراضی زراعی مؤثر بوده‌اند که در پی آن تغییر در نظام اجتماعی- اقتصادی و نظام بهره‌برداری اراضی روستایی را ایجاد کرده‌اند. مداخلات انسانی، به‌ویژه با افزایش جمعیت روستاها و افزایش تعداد دام و فشار بیش از حد بر مراتع به‌عنوان مهمترین عامل مؤثر بر تغییر کاربری اراضی و کاهش و تخریب مراتع هستند.

واژه‌های کلیدی: تخریب مراتع، سیاست‌های بهره‌برداری از اراضی، جامعه روستایی، قوانین مراتع، بهره‌برداری غیر پایدار اراضی.

مقدمه

در سال‌های اخیر در مناطق مختلف دنیا، مراتع در معرض تخریب و نابودی قرار گرفته‌اند که عامل انسانی از مهمترین عوامل این تخریب‌ها محسوب می‌شود (Farajillahi & Ghasemi Aryan, 2020). تخریب مراتع، یک نگرانی جهانی است و نه تنها در بقای مراتع تأثیر دارد، بلکه می‌تواند در کنترل اختلالات هیدرولوژیکی، گردوغبار ناشی از طوفان، کمبود کالا و پیامدهای اجتماعی برای مردم نیز نقش داشته باشد (Boone et al., 2017). تخریب مراتع می‌تواند به صورت کاهش سطح روی دهد که بر اثر چرای مفرط و بهره‌برداری‌های بی‌رویه، تغییر کاربری اراضی، کاهش موجودی گیاه در هر هکتار، کاهش گونه‌های مرتعی مرغوب و خوش‌خوراک دامی در هر هکتار از مراتع و کاهش تنوع زیستی در مراتع اتفاق می‌افتد (Babazekriet et al., 2017). در دهه‌های اخیر جمعیت انسانی افزایش یافته است و مدیریت دام‌های آنها به صورت سنتی تغییر کرده و تبدیل مراتع به اراضی زراعی در کاهش سطح مراتع نقش مهمی داشته‌اند (Behmanesh et al., 2016). عوامل مختلفی در تخریب مراتع نقش دارند که عبارت است از: عوامل سازمانی (نظارتی، حمایتی و اداری)، عوامل زیربنایی، عوامل فرهنگی- اجتماعی، عوامل قانونی و سیاست‌ها، عوامل اقتصادی و عوامل طبیعی (Ansari et al., 2008; Mirzabaev et al., 2016). تخریب مراتع مربوط به انسان‌ها می‌تواند از طریق فعالیت‌های کشاورزی و اقدامات توسعه‌ای مرتبط، ذخیره‌سازی بیش از حد، چرای بیش از حد و فروپاشی ساختارهای اجتماعی و سیاست‌ها و قوانین دولتی آشکار شود (Bolo et al., 2019). تخریب مراتع ناشی از تغییرات سیاسی- اجتماعی می‌تواند تأثیر منفی بر بهره‌وری اکوسیستم‌های مرتعی و معیشت پایدار دامداری داشته باشد (Dong et al., 2017).

بنابراین، عوامل تخریب مراتع، محرکان متعدد نهادی، سیاسی و اجتماعی هستند (Mirzabaev et al., 2016). سیاست‌های دولت و واگذاری اراضی به نهادها و سازمان‌ها، یکی از عوامل مهم کاهش سطح مراتع است

(Ghasemi et al., 2016). با وضع قوانین مختلف و متناقض، دستورهای نهادی منسوخ‌شده یا اصلاح‌نشده، تصمیمات یک‌سویه و تک‌بعدی، ضعف در اجرای قوانین وضع‌شده، کمبود نیروی انسانی و امکانات لازم برای حفظ عرصه‌ها، کم‌توجهی و بی‌انگیزگی مأموران، تصرف اراضی با هدف چرای دام‌ها، پیشگیری ناکافی از شکار غیرقانونی حیوانات وحشی و صادرات محصولات آنها، ضعف در سیاست‌ها و ظرفیت نهادی، شرایط را برای تخریب گسترده‌تر مراتع فراهم کرده است (Ansari et al., 2008; Mirzabaev et al., 2016).

سیاست‌ها و برنامه‌های دولت در کشورهای مختلف دنیا تأثیرات چشمگیری بر اراضی مرتعی و سطح آنها داشته‌اند. در ایران نیز پس از ملی شدن جنگل‌ها و مراتع در سال ۱۳۴۱، بیشترین مصوبات مربوط به واگذاری اراضی جنگل و مرتع به بخش‌های مختلف کشاورزی، خدماتی، صنعتی، تجارت و غیره بوده است. پس قانون‌گذاران و برنامه‌ریزان کشور، بیشترین توجه را به واگذاری اراضی مرتعی داشته‌اند. در احکام مالکیتی مصوب، بیشتر به منافع اشخاص و بخش‌های دیگر توجه شده است تا حقوق عمومی و حفظ جنگل‌ها و مراتع. قوانین جنگل‌ها و مراتع با گذر زمان و تغییر نیازها و بروز نواقص در آنها، نیازمند به‌روزرسانی هستند (Roudgarmi & Amozadeh Mahdiraji, 2019a). در واقع می‌توان گفت، یکی از عوامل مهم تخریب و کاهش سطح مراتع کشورمان در چند دهه گذشته مربوط به قوانین و نواقص و مشکلات قانونی مصوب است و از میان این قوانین، قانون ملی شدن جنگل‌ها و مراتع تأثیر چشمگیری در تخریب‌ها داشته است (Motamediet al., 2020). با ملی شدن جنگل‌ها و مراتع، مالکیت خصوصی تبدیل به مالکیت دولتی و عمومی شد، اما قانون به فرهنگ‌سازی عمومی جامعه و نقش دانش بومی افراد در حفظ و توسعه این منابع توجه لازم را نداشته است (Roudgarmi & Amozadeh Mahdiraji, 2019b). طی ملی شدن مراتع و انجام نادرست و غیراصولی آن، مدیریت و بهره‌برداری از مراتع به‌درستی انجام نشد (Motamediet al., 2020). در مطالعات مختلف

دولتی و ساختار اجتماعی و اقتصادی بر مراتع، ضروری است پژوهشی با توجه به شرایط و ویژگی‌های مناطق مختلف انجام و میزان تأثیر عوامل یادشده در مراتع مشخص شود. در این رابطه پژوهش پیش‌رو برای شناسایی سیاست‌ها و برنامه‌های دولتی و ساختار اجتماعی-اقتصادی مؤثر بر مراتع و بهره‌برداری جوامع محلی از آنها در استان زنجان انجام شده است.

در زمینه تأثیر سیاست‌ها و مداخلات انسانی بر تخریب مراتع در مناطق مختلف جهان و کشور ما مطالعاتی انجام شده است که در ادامه این مطالعات آورده شده‌اند. Husein (۲۰۲۱) عوامل تخریب مراتع را تغییر اقلیم، چرای بی‌رویه، تهاجم به گونه‌های بوته‌ای، فشار جمعیت، خشک‌سالی، سیاست‌های دولت، تصرف اراضی کشاورزی، دیم و نابودی نهادهای سنتی مدیریت منابع بیان کرده است. تخریب مراتع منجر به تلفات چشمگیری در تولید و ظرفیت مرتع، ظرفیت منابع آب، وضعیت خاک، عملکرد دام‌ها، همچنین دارایی‌های دام خانوارها و فقر عمومی می‌شود. ناامنی غذایی، فقر تا حد نیاز به کمک‌های غذایی، گسترش خشکی‌ها و ضرورت معیشت جایگزین و تنوع درآمدها، درگیری‌های قبیله‌ای بر سر چراگاه و منابع آبی همگی از پیامدهای تخریب مراتع هستند. KhosraviMashizi و Sharafatmandrad (۲۰۱۹) بیان کردند بین وضعیت مرتع، تولید علوفه و کیفیت زیستگاه، رابطه معناداری وجود دارد. تخریب زیستگاه با کاهش تناسب محیط‌زیست برای رشد یک گونه و افزایش مرگ‌ومیر و کاهش بهره‌وری، مهمترین عامل مؤثر بر کاهش فعلی گونه‌ها و جوامع گیاهی در نظر گرفته شده است. افزایش تولید علوفه در مراتع دارای کیفیت زیستگاه متوسط و بیشتر بالاتر بوده است. چرای بی‌رویه و پس از آن فعالیت کشاورزی به‌عنوان عوامل اصلی تخریب اراضی در مراتع خشک و نیمه‌خشک منطقه مشخص شد. Fenetahun و همکاران (۲۰۱۸) بیان کردند، در اتیوپی، سیاست‌های مرتع‌داری براساس مدل دامداری به‌عنوان جایگزینی برای مراتع جمعی طراحی شده است. مراتع یابلو- بورانا در جنوب اتیوپی با پیش‌روی تهاجم

بی‌توجهی به قوانین موجود در زمینه منابع طبیعی و جدی نبودن در اجرای قوانین موجود و تأثیر آنها بر مدیریت منابع طبیعی در کشور بررسی شد (Mohebbi & Hosseinitavassol, 2022). این موارد اجرای دقیق و جدی قوانین موجود از سوی سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری در کشور را یکی از مهمترین پدیده‌های مؤثر بر منابع طبیعی و مراتع در مناطق مختلف کشور دانسته‌اند که در تخریب این منابع ارزشمند نقش چشمگیری دارند.

یکی دیگر از عوامل مهم مؤثر بر تخریب مراتع و کاهش سطح آنها، عوامل اجتماعی- اقتصادی جامعه محلی است (Ansari et al., 2008؛ Karamidehkordi, 2010). مهمترین این عوامل عبارت است از: تبدیل کاربری اراضی و افزایش تقاضا برای سایر کاربری‌ها مانند کشاورزی، صنعت و توسعه زیرساخت‌ها، رهاشدن اراضی، ازدیاد جمعیت و متعدد بودن جمعیت بهره‌بردار نسبت به سطح مراتع و وابستگی روزافزون آنها به مراتع، پایین بودن درآمد سرانه دامداران، به‌صرفه نبودن فعالیت‌های کشاورزی، افزایش قیمت اراضی، بیکاری افراد، توریستی بودن برخی مناطق، تغییر شیوه معیشت روستاییان، رقابت در افزایش تعداد دام و فقر مالی، شیوه بهره‌برداری جمعی و مشاع بودن عرصه‌های مرتعی، حذف مواد بوته‌ای برای سوخت و اهداف دارویی، استفاده غیرقابل برنامه‌ریزی از اراضی و منابع آب، عدم دسترسی افراد به فرصت‌های متنوع شغلی، ساختار نداشتن نظام بهره‌برداری از مراتع، مسائل اقتصادی و وجود فقر مالی و ناتوانی بهره‌برداران برای سرمایه‌گذاری در اصلاح و احیای مراتع (Ghasemi et al., 2016؛ Ghobadi et al., 2021؛ Mirzabaev et al., 2016). همان‌طور که ملاحظه می‌شود از میان عوامل مختلف مؤثر بر تخریب مراتع، عامل قوانین و شرایط و برنامه‌های دولتی حاکم بر جوامع و ساختار اجتماعی- اقتصادی حاکم بر جوامع روستایی نقش بسیار مهمی بر این پدیده دارند (Ansari et al., 2008؛ Karamidehkordi, 2010؛ Ghasemiet al., 2016). البته تأثیر این عوامل در مناطق مختلف جهان و کشور ما متفاوت بوده است. برای شناخت تأثیر این سیاست‌ها و برنامه‌های

انجام شده است. تخریب قبل از دهه ۱۹۸۰ توسط دامداران و با سوءمدیریت تعداد دام از سوی آنها ایجاد نشده است، بلکه توسط کمپین‌های سیاسی بوده است که در مناطق نامناسب کشت غلات انجام شده است. در اوایل دهه ۱۹۸۰، معرفی سیستم مسئولیت‌پذیری قراردادهای خانوارها بر تولیدات کشاورزی تأثیر زیادی داشته است. در مناطق نگهداری دام‌ها، دام‌هایی که به طور جمعی متعلق به اراضی مشترک بودند، در میان خانوارهای دامدار، جمع‌آوری و تقسیم شدند و مالکیت مراتع با دولت باقی ماند. Farajillahi و Ghasemi Aryan (۲۰۲۰) بیان کردند، تبدیل اراضی مرتعی، چرای بی‌رویه و طولانی‌مدت دام‌ها و وجود رقابت در چرا از مهمترین عوامل تخریب مراتع منطقه حفاظت‌شده بیجار هستند. میانگین میزان تخریب مراتع توسط پاسخگویان فقیر بیشتر از غیرفقیر بود. از نظر بهره‌برداران با سرمایه اجتماعی بالاتر، عوامل مرتبط با دام‌ها و قطع و برداشت بی‌رویه از مراتع، تأثیر بالایی در تخریب مراتع دارد. بهره‌برداران فقیر و غیرفقیر از نظر سرمایه اجتماعی تفاوت معنادار نداشتند و پاسخگویان غیرفقیر تا حدی میانگین سرمایه اجتماعی بالاتر داشتند. Roudgarmi و AmozadehMahdiraji (۲۰۱۹) بیان کردند که ۱۹ قانون در زمینه تصرف اراضی جنگل‌ها و مراتع کشور دچار مشکل هستند. دلایل مشکل‌دار بودن قوانین یادشده عبارت است از: ایجاد اختلال در جایگاه ملی جنگل‌ها و مراتع، مانع و بازدارنده نبودن مجازات افراد خاطی در بعضی از قوانین به دلیل سبک یا نامتناسب بودن مجازات‌ها، واگذاری غیرقانونی اراضی جنگلی و مرتعی، صدور مجوز ساخت‌وسازهای غیرقانونی در اراضی جنگلی و مرتعی، واگذاری رایگان از اراضی ملی در مواقع تعویض اراضی و فراهم بودن شرایط لازم برای واگذاری آسان این اراضی و سهولت در انتقال سند مالکیت دولتی اراضی به نام اشخاص. Roudgarmi و AmozadehMahdiraji (۲۰۱۹) بیان کردند، کمبودهایی در قوانین کشور در زمینه منابع طبیعی، جنگل‌ها و مراتع وجود دارد، از جمله بی‌توجهی به دانش بومی افراد محلی و تأثیر آن در احیا، توسعه و حفاظت از

درختچه‌ها به طور چشمگیری تغییر کرد. گسترش تهاجم درختچه‌ها در مراتع به سیاست ممنوعیت آتش‌سوزی درختچه‌ها برای حفاظت از اراضی جنگلی و تقویت و احیای گونه‌های طبیعی گیاهی موجود مربوط می‌شود. این سیاست، پیامدهای ناشی از تهدید تهاجم درختچه‌ها برای تولیدات دامداری در مراتع را مورد توجه قرار نداد. در نتیجه تراکم تهاجم درختچه‌ها به قدری افزایش یافت که ظرفیت چرا کاهش یافت. Li و همکاران (۲۰۱۶) بیان کردند، سیاستی با نام «حذف دام برای احیای مراتع» در چین از سال ۲۰۰۳ برای جلوگیری از تخریب مراتع آغاز شده است که شامل حصارکشی مراتع، حذف دام در تمام طول سال یا فصل چرا، تشویق به دامپروری فشرده به جای چرای گسترده و تشویق دامداران به خروج از مراتع تخریب‌شده است. ممنوعیت چرا در تمام طول سال و استراحت در زمان چرای فصلی، تا حد زیادی دامداری و معیشت دامداران را محدود می‌کند و دولت به آنها یارانه‌هایی را برای تشویق آنها به دامپروری فشرده یا مشغول شدن در گزینه‌های معیشت جایگزین مانند محصولات کشاورزی یا کار شهری با دستمزد پرداخت می‌کند. Abdulahi و همکاران (۲۰۱۶) سیاست‌های دولت را، که به عنوان عوامل تخریب مراتع هستند، این موارد بیان کردند: برنامه اسکان و اسکان دوباره (غیرسیستماتیک)، سیاست سرمایه‌گذاری، راهبردهای توسعه روستایی متمرکز بر کشاورزی و ممنوعیت استفاده از آتش. دولت اتیوپی بی‌حرکی دام را به عنوان روشی برای دامداران در کشور ترویج می‌کند. در دلومنا درگیری‌ها بر سر اراضی بین مهاجران و جمعیت محلی رایج بوده و اتحاد ضعیفی در منطقه وجود دارد. در این منطقه، بسیاری از تازه‌واردها، کشاورز هستند و به کشت اراضی مرتعی پرداخته‌اند. همچنین، سیاست تشویق به سرمایه‌گذاری در کشاورزی تجاری باعث تخریب چشمگیر جنگل‌های اراضی خشک شده است. Emily و همکاران (۲۰۱۳) بیان کردند، در کشور چین، از سال ۱۹۵۰ تا ۱۹۷۵، حدود ۳۰ میلیون هکتار از مراتع به کاربری‌های غیرمرتعی تبدیل شده است. تلاش‌هایی برای تبدیل مراتع به تولید غلات و کاهش سطح چرای دام‌ها

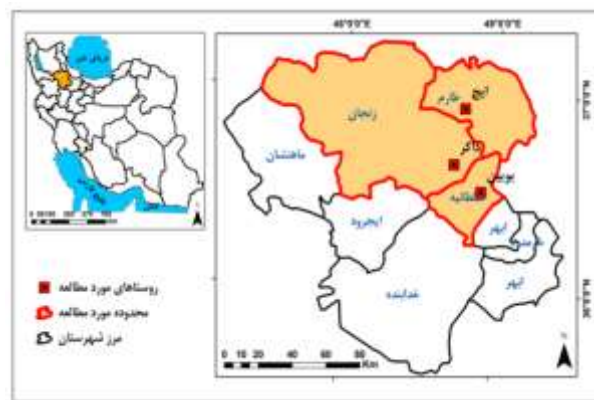
فقر مالی و کاهش درآمد بیشترین تأثیر را بر کاهش سطح مراتع قشلاقی داشته‌اند.

مواد و روش‌ها

موقعیت منطقه مورد مطالعه

استان زنجان مساحتی بیش از ۲۲۱۶۴۰۰ هکتار دارد و در شمال غربی فلات ایران قرار گرفته است. مساحت منابع طبیعی استان ۱۲۳۴۶۱۳ هکتار و مراتع استان برابر با ۱۱۳۷۰۶۰ هکتار است. مساحت منابع طبیعی شهرستان زنجان برابر با ۴۶۱۲۸۹ هکتار، شهرستان طارم ۱۵۴۴۷۱ هکتار و شهرستان ابهر (سلطانیه) ۱۲۹۱۰۷ هکتار است. مساحت مراتع این شهرستان‌ها نیز به ترتیب برابر با ۴۱۷۰۵۲ هکتار، ۱۲۱۱۴۱ هکتار و ۱۲۲۴۴۱ هکتار است. پژوهش پیش‌رو در استان زنجان با تأکید بر سه روستای ذاکر، ایچ و بوئین به ترتیب در سه شهرستان زنجان، طارم و سلطانیه انجام شده است.

جنگل‌ها و مراتع. همچنین، قوانین در مواردی دارای همپوشانی بوده و مشکلاتی را در زمینه موات یا ملی بودن اراضی ایجاد کرده است. Babazekri و همکاران (۲۰۱۷) عوامل مؤثر بر تخریب مراتع را این گونه بیان کردند: از میان عوامل نظارتی، نبود مدیریت قرق، از میان عوامل حمایتی، حمایت کم دولت از منابع طبیعی، از میان عوامل اداری، وجود فساد اداری، از میان عوامل زیربنایی، جاده‌سازی‌ها، از میان عوامل فرهنگی - اجتماعی، ضعف در فرهنگ‌سازی مناسب، از میان عوامل قانونی، نبود اقدامات قانونی مناسب در مواقع مواجه شدن با تصرفات غیرقانونی، از میان عوامل اقتصادی، وجود فقر بین روستاییان و از میان عوامل طبیعی، خشک‌سالی. Ghasemi و همکاران (۲۰۱۶) بیان کردند، از میان شاخص‌های اجتماعی - اقتصادی مؤثر بر کاهش سطح مراتع قشلاقی، شاخص اقتصادی تغییر شیوه معیشت بهره‌برداران معنی‌دار شده است. متغیرهای تأثیر بهره‌برداری گروهی، تغییر کاربری اراضی، رقابت در افزایش تعداد دام‌ها،

شکل ۱- موقعیت منطقه مورد مطالعه در استان زنجان، منبع: ترسیم توسط نویسندگان

Figure 1. The study area in the Zanjan province

روش تحقیق

در مطالعات کیفی از روش‌های مختلفی استفاده می‌شود. این مطالعه با استفاده از شیوه کیفی از طریق روش نظریه داده‌بنیاد (تکنیک گراندد تئوری) انجام شده است. نبود اطلاعات کافی پیرامون پدیده و ضرورت ترسیم مدلی از عوامل مؤثر بر پدیده کاهش سطح مراتع به صورت کیفی،

منجر به استفاده از این تکنیک شده است. چند مطالعه در کشور از نظریه داده‌بنیاد در موضوعات مرتبط با مدیریت منابع طبیعی و محیط‌زیست استفاده کرده‌اند که از جمله می‌توان به مطالعات Mohebbi و Hoseinitavassol (۲۰۲۲)، Safarialamouti و همکاران (۲۰۲۲)، Naderi و همکاران (۲۰۲۲)، Hashemi Sadati و همکاران (۲۰۲۲) و

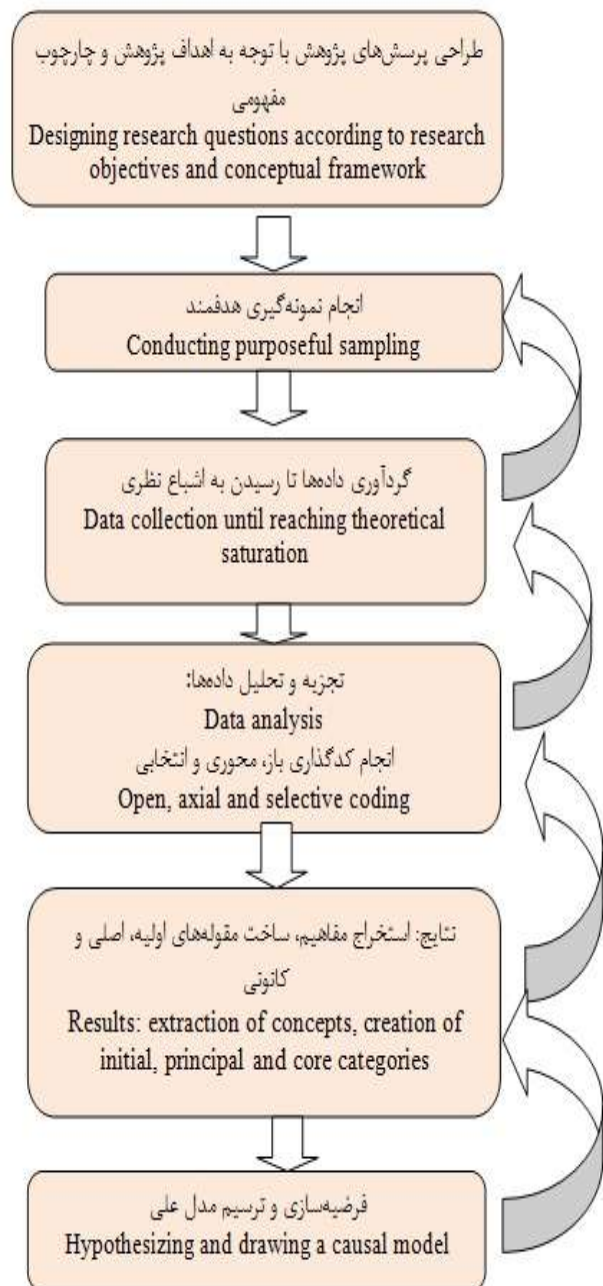
یادشده در دهه‌های قبل از ۴۰ تا دهه ۹۰. برای تأیید پایایی و روایی داده‌ها، یادداشت‌برداری دقیق از پاسخ‌ها انجام می‌شد. برای رسیدن به این هدف، ضبط مصاحبه‌ها با کسب اجازه از مشارکت‌کنندگان انجام شد و نتایج مصاحبه‌ها بعد از پیاده‌سازی در اختیار مشارکت‌کنندگان قرار گرفت و بعد از کنترل و بررسی توسط آنها، اصلاحات ضروری انجام شد. کدگذاری‌های داده‌ها نیز به‌وسیله اعضای تیم پژوهش انجام و چندین بار مرور گردید. تحلیل داده‌های گردآوری‌شده به استناد روش‌شناسی نظریه داده‌بنیاد از طریق سه شیوه کدگذاری باز، محوری و انتخابی انجام شد که منجر به ساخت مقوله‌های اولیه، اصلی و کانونی شد. علاوه‌براین، در رویکرد نظام‌مند، نظریه‌پردازان این حیطه اقدام به ساخت مدل نظری و بصری می‌کنند، به‌طوری‌که در کدگذاری محوری، یک مقوله اولیه (حاصل از مرحله کدگذاری باز) به‌عنوان مقوله محوری یا «پدیده» در مرکز فرایند در حال بررسی قرار می‌گیرد و دیگر مقوله‌ها به آن ربط داده می‌شوند که با اصطلاحات شرایط علی (شرایط تأثیرگذار بر پدیده)، شرایط زمینه‌ای (شرایط خاص تأثیرگذار بر راهبردها)، شرایط مداخله‌گر (شرایط زمینه‌ای عمومی تأثیرگذار بر راهبردها)، راهبردها (کنش‌ها یا برهم‌کنش‌های خاص ناشی از پدیده محوری) و پیامدها (خروجی‌های حاصل از به‌کارگیری راهبردها) مشخص و در مدلی بصری (پارادایمی) ترسیم می‌شود. سپس در کدگذاری انتخابی، ضمن ساخت مقوله‌های کانونی، این روابط را در قالب مدل یادشده به‌صورت یکپارچه‌تر و نظام‌مندتر تکمیل و ترسیم می‌کند (Cresswell, 2012). در مطالعه پیش‌رو در مرحله کدگذاری محوری و انتخابی نیز رابطه بین مقوله‌های اصلی تحلیل شد و ضمن ساخت هشت مقوله کانونی، رابطه بین آنها نیز بررسی گردید که منجر به تدوین فرضیه و مدل نظری اولیه شد (شکل ۲

Golbaz و همکاران (۲۰۲۱) اشاره کرد. مشارکت‌کنندگان در این پژوهش، ۱۷ نفر از کارشناسان اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان زنجان، اداره منابع طبیعی شهرستان‌های زنجان، طارم و سلطانیه، اداره کل حفاظت محیط‌زیست، سازمان جهاد کشاورزی استان زنجان و مدیریت جهاد کشاورزی شهرستان‌های زنجان، طارم و سلطانیه، همچنین پژوهشگران مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان بودند که تجربه کافی در مورد موضوع مورد مطالعه داشتند و از وضعیت مراتع روستاهای استان به‌ویژه مراتع روستاهای ذاکر، بوئین و ایچ مطلع بودند. این تعداد نمونه به‌عکس روش کمی، پس از انجام تحقیقات به شیوه هدفمند از طریق روش گلوله‌برفی پس از وصول اشباع نظری مشخص و انتخاب شدند و با آنها مصاحبه شد. بدین ترتیب که مصاحبه خود را به شکل «نیمه‌ساختاریافته» با اولین مشارکت‌کننده شروع کرده، ضمن جمع‌آوری و تحلیل داده‌های حاصل، مشارکت‌کننده بعدی انتخاب شد. این عمل تا رسیدن به اشباع نظری (Theoretical Saturation) ادامه یافت. به بیان دیگر، این مرحله تا زمانی انجام شد که با ادامه مصاحبه، داده جدیدی تولید نشد. بنابراین، مصاحبه در این مرحله متوقف شد و تعداد نمونه نهایی نیز مشخص شد. سؤالات مورد پرسش از مشارکت‌کنندگان در مصاحبه نیز شامل این موارد بودند: تغییر سطح اراضی مرتعی، زراعی و باغی، وضعیت مالکیت اراضی، نوع بهره‌برداری از اراضی و تغییر آن، شیوه بهره‌برداری در چرا در اراضی مرتعی، چگونگی ترکیب گله در روستا، نژاد دام‌ها و تغییر آن، شیوه بهره‌برداری و تکنولوژی کشت در اراضی، نوع گیاهان مورد کشت در اراضی زراعی و تغییر آن در چند دهه، نوع کشت در اراضی زراعی و باغی (کشت دیم یا آبی و تغییر آن در چند دهه) و تأثیر اتفاقات و سیاست‌ها و تصمیمات دولتی بر موارد

نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها نتایج کدگذاری باز

برای تحلیل دیدگاه‌های کارشناسان با استفاده از روش‌شناسی نظریه داده‌بنیاد، ابتدا نقل‌قول‌ها و مباحث کارشناسان از طریق کدگذاری باز تحلیل شدند. پس از پیاده‌سازی متن مصاحبه‌های انجام‌شده، نکات مهم و کلیدی حاصل از آنها به‌عنوان مفاهیم استخراج شدند. در این مرحله 427 مفهوم از نقل‌قول مصاحبه‌شوندگان حاصل شد که با کدهای C1، C2، ...، C427 کدگذاری شدند. در ادامه بر حسب ویژگی‌های مشابهی که بین مفاهیم استخراجی وجود داشت، مقوله‌های اولیه ساخته شدند. در پایان مرحله کدگذاری باز ۲۰۳ مقوله اولیه به دست آمد که در جدول ۲ (IC1، IC2، ...، IC203) آورده شده‌اند. همچنین در مرحله کدگذاری محوری، مقولات اولیه هم مقایسه و از بین مقوله‌های مشابه، مقوله‌های اصلی نیز ساخته شدند که در جدول ۲ آورده شده است. به‌طوری‌که از بین ۲۰۳ مقوله اولیه، ۵۱ مقوله اصلی در مرحله کدگذاری محوری ساخته شد.

در جدول ۱ مقوله‌های اولیه ساخته‌شده از مفاهیم اولیه، برای هر یک از روستاها و استان در بازه زمانی معین، به تفکیک آورده شده است. برای نمونه، مقوله اولیه «عدم تغییر جدی سطح مراتع» از مفاهیم اولیه‌ای مانند «عدم تغییر سطح اراضی مرتعی بیلاقی روستای ایچ طی چند دهه اخیر، عدم تغییر در سطح اراضی قشلاقی روستای ایچ در دهه‌های قبل از ۸۰، عدم تغییر محسوس سطح اراضی مرتعی اطراف روستای بوئین از دهه قبل از ۴۰ تا دهه ۷۰، ثابت بودن سطح اراضی مرتعی استان قبل از دهه ۴۰، عدم تغییر سطح اراضی مرتعی استان طی دهه‌های ۵۰-۴۰، عدم تغییر سطح اراضی مرتعی استان طی دهه‌های ۵۰ و ۴۰، عدم تغییر محسوس در سطح اراضی مرتعی استان تا دهه ۷۰» ساخته شد. در مورد مقوله اولیه یادشده، قابل ذکر است که عدم تغییر در سطح مراتع، در استان و روستاهای بوئین و ذاکر و مراتع قشلاقی روستای ایچ از دهه قبل از ۴۰ تا دهه

شکل ۲: مراحل انجام پژوهش، منبع: ترسیم توسط نویسندگان

Figure 2: Research steps

طول چند دهه اخیر بعد از انقلاب و کاهش سطح مراتع قشلاق، کاهش ۵ درصدی سطح اراضی مرتعی در روستای ایچ از دهه ۶۰ به بعد، کاهش ۵۰ هکتاری سطح مراتع روستای طی ۴ دهه اخیر، کاهش سطح اراضی مرتعی استان در دهه ۸۰ به بعد، کاهش سطح اراضی مرتعی در روستای ایچ ۳۰-۲۵ درصد در دهه ۹۰، کاهش ۱۰ درصدی سطح اراضی مرتعی روستای بوئین از دهه ۶۰ به بعد» ساخته شده است که البته این مقوله اولیه در استان برای کلیه بازه زمانی (قبل از دهه ۴۰ تاکنون) و برای سه روستای ایچ، بوئین و ذاکر در دهه‌های ۶۰ تاکنون از سوی مصاحبه‌شوندگان مطرح شده است.

۷۰ بوده است. اما در مراتع بیلاق روستای ایچ، عدم تغییر در سطح مراتع در کل بازه زمانی مورد مطالعه (از دهه قبل از ۴۰ تاکنون) بوده است. همچنین برای نمونه، مفهوم اولیه «تبدیل اراضی زراعی به اراضی مرتعی در بعد از دهه ۱۳۴۰ تا انقلاب» به‌عنوان مقوله اولیه «افزایش سطح اراضی مرتعی در دوره بعد از سال ۱۳۴۰ تا انقلاب» کدگذاری شده است که این مقوله اولیه در مورد مراتع استان در بازه زمانی ۱۳۶۰-۱۳۴۰ می‌باشد. به‌همین ترتیب مقوله اولیه «کاهش تدریجی سطح اراضی مرتعی قشلاقی» از مفاهیم اولیه متعددی مانند «کاهش سطح اراضی مرتعی و بایر روستای ایچ (قشلاقی)، واگذاری بخشی از اراضی قشلاق روستا در

جدول ۱- کدگذاری باز سیاست‌ها و برنامه‌های تأثیرگذار بر مدیریت مراتع در استان زنجان

Table1. Open coding of policies and rural communities' rangeland use on rangeland management in the Zanjan province

مقوله‌های اولیه Initial category	مفاهیم Concepts	استان Province	ذاکر Zaker	بویین Boein	ایچ Ich	شماره کد Code
عدم تغییر جدی سطح مراتع قبل از دهه ۱۳۴۰ No serious change in rangelands area before 1960s	عدم تغییر سطح اراضی مرتعی بیلاقی روستای ایچ طی چند دهه اخیر، عدم تغییر در سطح اراضی قشلاقی روستای ایچ در دهه‌های قبل از 80، عدم تغییر محسوس سطح اراضی مرتعی اطراف روستای ایچ تا 3 دهه قبل، ثابت بودن اراضی مرتعی روستای بوئین از دهه قبل از 40 تا دهه 70، ثابت بودن سطح اراضی مرتعی استان قبل از دهه 40، عدم تغییر سطح اراضی مرتعی استان در دهه قبل از 40 و دهه 40-50، عدم تغییر سطح اراضی مرتعی استان طی دهه‌های 50 و 40، عدم تغییر محسوس در سطح اراضی مرتعی استان تا دهه 70 The lack of change in the area of summer rangelands land in the village of Ich during the last few decades, No change in the area of the crop lands of Ich village in the decades before the 80s, no significant change in rangelands area around the village of Ich until 3 decades ago, the stability of the rangelands of Boein village before the 1960s until the 1990s, the stability of the rangelands of the province before the 1960s, no change in the area of rangelands in the province before the 1960s and between the 1960s and 1970s, no change in rangelands area in the province during the 1960s and 1970s, no noticeable change in rangelands area in the province until the 1990s.	1, 2, 3	1, 2, 3	1, 2, 3	1, 2, 3, 4, 5, 6	C1-8
افزایش مراتع بعد از دهه ۱۳۴۰ Increased rangelands area after 1960 until 1979 revolution	تبدیل اراضی زراعی به اراضی مرتعی در دهه بعد از 40 تا انقلاب Conversion of arable lands to rangelands in after 1960 until the 1979 revolution	2				C9
کاهش تدریجی سطح اراضی مرتعی در چهار دهه اخیر Gradual reduction of rangelands in four recent decades	کاهش سطح اراضی مرتعی و بایر روستای ایچ (قشلاقی)، واگذاری بخشی از اراضی قشلاق روستا در طول چند دهه اخیر بعد از انقلاب و کاهش سطح مراتع قشلاق، کاهش 5 درصدی سطح اراضی مرتعی در روستای ایچ از دهه 60 به بعد، کاهش 50 هکتاری سطح مراتع روستا طی 4 دهه اخیر، کاهش سطح اراضی مرتعی استان در دهه 80 به بعد، کاهش سطح اراضی مرتعی در روستای ایچ 30-25 درصد در دهه 90، کاهش 10 درصدی سطح اراضی مرتعی روستای بوئین از دهه 60 به بعد، کاهش 409 هکتاری سطح مراتع روستای بوئین طی 4 دهه اخیر، کاهش 25-15 درصدی سطح اراضی مرتعی بوئین در دهه 70-80، کاهش 40 هکتاری اراضی مرتعی روستای بوئین در حد فاصل بین دهه 90-70، کاهش 10 درصدی سطح اراضی مرتعی روستای ذاکر از دهه 60 به بعد، کاهش 384 هکتاری سطح مراتع روستای ذاکر طی 4 دهه اخیر، کاهش 25-15 درصدی سطح اراضی مرتعی روستای ذاکر در دهه 70-80، قابل مشاهده بودن واضح تخریب اراضی مرتعی و کاهش آن در روستای ذاکر طی دو دهه اخیر، کاهش 15-10 درصدی سطح اراضی مرتعی استان در دهه 60، کاهش 20-15 درصدی سطح اراضی مرتعی طی دهه‌های 70 و 60، افزایش تدریجی سطح اراضی زراعی و پیش‌روی به مراتع و کاهش سطح مراتع در دهه 60-70 گسترش تدریجی روند تخریب و کاهش اراضی مرتعی در دهه 60، افزایش شدت تخریب و کاهش سطح مراتع در دهه	1, 2, 3, 4, 5, 6	3, 4, 5, 6	3, 4, 5, 6	3, 4, 5, 6	C10-33

مقوله‌های اولیه Initial category	مفاهیم Concepts	استان Province	ذاکر Zaker	بویین Boein	ایچ ich	شماره کد Code
	<p>70 و بعد از آن در مناطق مختلف استان، کاهش محسوس سطح اراضی مرتعی در دهه 80، تبدیل مجدد برخی اراضی زراعی گذشته در دهه 40 و قبل از آن که موقتاً مراتع بوده به زراعی گندم در دهه 70 و کاهش سطح مراتع، کاهش سطح اراضی مرتعی استان در حد 25-40 درصد در دهه 90، کاهش 50 درصدی سطح مراتع استان طی چند دهه اخیر، کاهش سطح مراتع استان (240 هزار هکتار)</p> <p>Decreasing the area of winter rangelands and barren lands in the village of Ich, change of parts of winter rangelands of the village during the last few decades after the 1979 revolution, the reduction of winter rangelands area by 5% in the village of Ich from the 1980s onwards, reduction of 50 hectares of village rangelands during the last 4 decades, decreasing the area of rangeland in the province in the 2000s and later, decreasing the area of rangelands in the village of Ich by 25-30% in the 2010s, reduction of 10% in the area of rangelands in boein village since the 1980s, reduction of 409 hectares in the rangelands of Boein village during the last four decades, decrease of 15-25% in the area of Boein rangelands in the 1990s-2000s, reduction of 40 hectares of rangelands in boein village between the 1990s and 2000s, decrease of 10% in the area of rangelands in Zaker village from the 1980s onwards, reduction of 384 hectares of rangelands in Zaker village during the last four decades, decrease of 15-25% in the rangelands area of Zaker village in the 1990s and 2000s, the visibility of rangelands degradation and reduction in Zaker village during the last two decades, decrease of 10-15 percent in rangelands area in the province in the 1980s, 15-20% decrease in rangelands area during the 1980s and 1990s, the gradual increase of arable land area and the decrease in rangelands area in the 1980s and 1990s, the gradual expansion of rangeland degradation and reduction in the 1980s, increasing the intensity of degradation and reduction of rangelands since the 1990s in different regions of the province, noticeable decrease in rangelands areas in the 2000s, the change of rangelands to wheat production in the 1990s and the reduction of rangelands, reduction of rangelands in the province by 25-40% in the 2010s, rangelands reduction by 50% in the province during the last few decades, reduction of 240 thousand hectares rangelands in the province in four decades.</p>					

دهه‌ها: (۱) قبل از دهه ۴۰، (۲) دهه ۶۰-۴۰، (۳) دهه ۷۰-۶۰، (۴) دهه ۸۰-۷۰، (۵) دهه ۹۰-۸۰، (۶) دهه ۱۴۰۰-۹۰

نتایج کدگذاری محوری

در فرایند کدگذاری محوری، مقوله‌های اولیه با یکدیگر مقایسه و مقوله‌های مشابه گروه‌بندی شدند و ۵۱ مقوله اصلی ساخته شد. برای نمونه، مقوله‌های اولیه «براساس کدگذاری محوری، ۵۱ مقوله اصلی با کدهای PC1، PC2، ...، PC51 از بین ۲۰۳ مقوله اولیه ساخته شد (جدول ۲). چند مثال از مقوله‌های اصلی مختلف در زیر آورده شده است. مقوله‌های اولیه «عدم تغییر جدی سطح مراتع قبل از دهه ۷۰»، «افزایش سطح اراضی مرتعی در دوره بعد از ۱۳۴۰ تا انقلاب»، «کاهش تدریجی سطح اراضی مرتعی قشلاقی»، «کاهش تدریجی سطح مراتع از دهه ۶۰ به بعد و به‌ویژه در دهه‌های ۸۰ به بعد» و «افزایش سطح اراضی مرتعی نسبت به اراضی زراعی در دوره قبل از انقلاب» بودند که «کاهش سطح مراتع روستاها بعد از دهه ۶۰» را به‌عنوان مقوله اصلی ساختند. از جمله دیگر مقوله‌های اصلی می‌توان به «افزایش سطح اراضی زراعی بعد از دهه ۷۰»، «تأثیر قانون ملی شدن جنگل‌ها و مراتع بر مالکیت اراضی مرتعی»، «تأثیر سایر سیاست‌ها و برنامه‌های دولت در مورد حفاظت از مراتع»، «تأثیر قانون اصلاحات ارضی ۱۳۴۰ بر خریدن و

فشار حداکثری بر اراضی، عدم توسعه کشاورزی خردمقیاس و به‌صرفه نبودن آن برای روستاییان، تغییر مالکیت اراضی، مهاجرت روستاییان و تأثیر غیرمستقیم بر سطح مراتع» و «تأثیر سایر سیاست‌ها و برنامه‌های دولت در مورد اراضی زراعی و باغی (در دهه‌های ۶۰ تا ۹۰)» و «تأثیر سیاست‌ها و برنامه‌های دولت بر بهره‌برداری حداکثری از منابع آبی»، «سیاست افزایش تولیدات کشاورزی، اولویت اصلی سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان دولت»، «مدیریت محلی اراضی مرتعی قبل از ملی شدن جنگل‌ها و مراتع»، «افزایش جمعیت و تأثیر آن بر وابستگی مردم به اراضی و تخریب گیاهان»، «تغییر کاربری اراضی مرتعی به اراضی زراعی و برداشت گسترده‌تر گیاهان دارویی»، «مدیریت محلی اراضی مرتعی قبل از ملی شدن جنگل‌ها و مراتع»، «مدیریت کم اثربخش در اجرای قوانین و عدم تأثیرگذاری آنها در حفظ مراتع»، «کمبود نظارت و ارزشیابی کافی از سوی دستگاه‌های متولی و تأثیر آن بر سطح مراتع» و «تغییر کاربری اراضی مرتعی به باغ‌ها و طرح‌های جنگل کاری مصنوعی» اشاره کرد (جدول ۲).

جدول ۲- کدگذاری محوری سیاست‌ها و برنامه‌های تأثیرگذار بر مدیریت مراتع در استان زنجان

Table 2. Axial coding of the effect of policies and rural communities' rangeland use on rangeland management in the Zanjan province

مقوله اصلی Principal category	مقوله اولیه Initial category	شماره کد Coding
کاهش سطح مراتع روستاها بعد از دهه 1360 Decreasing the area of rangelands in villages after the 1980s	عدم تغییر جدی سطح مراتع قبل از دهه 1370 No serious change in rangelands before the 1990s	IC1
	افزایش سطح اراضی مرتعی در دوره بعد از 1340 تا انقلاب Increase in the area of rangelands lands in the period after 1960 until the 1979 revolution	IC2
	کاهش تدریجی سطح اراضی مرتعی در چهار دهه اخیر Gradual reduction of rangelands area in four recent decades	IC3
	به بعد 1380 به بعد و به‌ویژه در دهه‌های 60 کاهش تدریجی سطح مراتع از دهه The gradual reduction of rangelands since the 1980s and especially since the 2000s	IC4
	افزایش سطح اراضی مرتعی نسبت به اراضی زراعی در دوره قبل از انقلاب The increase in the area of rangelands compared to agricultural lands in the period before the 1979 revolution	IC5
افزایش سطح اراضی زراعی بعد از دهه 1370 Increasing the area of agricultural lands after the 1990s	به بعد 1370 افزایش تدریجی سطح اراضی زراعی به‌ویژه از دهه The gradual increase in the area of agricultural lands, especially since 1990s	IC6
	افزایش سطح اراضی زراعی Increasing the area of agricultural lands	IC7
	70 افزایش تدریجی سطح اراضی زراعی به‌ویژه با تصویب قانون خودکفایی گندم در دهه The gradual increase in the area of agricultural lands, especially with the approval of the wheat self-sufficiency policy in the 1990s	IC8
	افزایش تدریجی سطح زیرکشت زراعی روستا به‌ویژه تا سه دهه اخیر The gradual increase of cultivation area in the village, especially in the last three decades	IC9
	عدم تغییر محسوس در سطح اراضی زراعی No noticeable change in the area of agricultural land	IC10
کاهش سطح زیرکشت اراضی دیم و حفظ سطح اراضی آبی طی دوره‌های خشک‌سالی Reducing the area of rainfed arable crops and stability of irrigated crop lands during the periods of drought	کشت محدود یا عدم کشت اراضی دیم و کاهش سطح زیرکشت اراضی دیم در دوره خشک‌سالی Limited cultivation or non-cultivation of rainfed lands and reduction of the under-cultivated area of rainfed lands during the drought period	IC11
	1380 کاهش کشت دیم و افزایش کشت آبی در استان نسبت به دوره قبل از دهه Reduction of rainfed cultivation and increase of irrigated cultivation in the province compared to the period before the 2000s	IC12
	1380 حفظ سطح زیرکشت اراضی زراعی آبی روستا در دهه Stability of irrigated arable crops of the village in the 2000s	IC13
تفاوت سطح اراضی زراعی آبی در روستاهای مختلف Difference of irrigated arable lands in different villages	سطح اراضی زراعی آبی روستای ایچ بیشتر از اراضی زراعی آبی روستاهای ذاکر و بوئین The area of irrigated arable lands in Ich village more than that in Zaker and Boein villages	IC14

مقوله اصلی Principal category	مقوله اولیه Initial category	شماره کد Coding
تفاوت روستاهای مختلف در زمینه کاهش سطح مراتع در مراتع بیلاقی و قشلاقی The difference between villages in terms of reducing the area of rangelands in summer and winter rangelands	وجود دو مرتع بیلاق و قشلاق و دسترسی راحت تر دامداران به مراتع در روستای ایچ The existence of two types of summer and winter rangelands and easier access of livestock farmers to the rangelands in the village of Ich	IC15
	کاهش سطح اراضی مرتعی روستاهای بوئین و ذاکر بیشتر از روستای ایچ The decrease in the area of rangelands land in Boein and Zaker villages more than that of Ich village	IC16
تأثیر قانون ملی شدن جنگلها و مراتع بر مالکیت اراضی مرتعی The effect of the nationalization of forests and rangelands law on the ownership of rangelands	1360 کاهش سطح اراضی زراعی پس از ملی شدن مراتع تا دهه Reduction of the area of crop lands after the nationalization of rangelands until the 1980s	IC17
	1360 تأثیر ملی شدن جنگلها و مراتع بر کاهش سطح مراتع بعد از دهه The effect of the nationalization of forests and rangelands on the reduction of rangelands after the 1980s	IC18
	تغییر مالکیت مراتع با ملی شدن جنگلها و مراتع و تأثیر آن بر افزایش دخل و تصرفات دولت Changing the ownership of rangelands after the nationalization of forests and rangelands and its effect on the increase of government interventions	IC19
	تصویب و اجرای نادرست قوانین ملی شدن جنگلها و مراتع Ratification and implementation of forest and rangeland nationalization laws	IC20
	واگذاری بهره‌برداری از اراضی مرتعی به مردم محلی به جای اعطای مالکیت Allowing local people to access and use rangelands instead of outright ownership being granted to them.	IC21
	دولت و حکومت، مالک اراضی مرتعی بعد از ملی شدن جنگلها و مراتع The government as the owner of rangeland lands after the nationalization of forests and rangelands	IC22
	تغییر وضع مالکیت اراضی مرتعی از حالت خصوصی به ملی با قانون ملی شدن جنگلها و مراتع Changing the ownership status of rangelands from private to national through the nationalization of forests and rangelands law	IC23
	تأثیر ملی شدن جنگلها و مراتع بر از بین رفتن مالکیت خصوصی اربابها در اراضی مرتعی The effect of the nationalization of forests and rangelands on the loss of private property of the lords in rangelands	IC24
	مدیریت مراتع از طریق تصویب قانون ملی شدن جنگلها و مراتع Management of rangelands through the approval of the nationalization of forests and rangelands law	IC25
تأثیر سایر سیاستها و برنامه‌های دولت در مورد حفاظت از مراتع Impact of other government policies and programs on rangeland conservation	1380 پذیرش قانونی دام مهاجر از استان همجوار برای چرا در مراتع بیلاق تا قبل از Legal acceptance of migrant livestock from the neighboring province for grazing in summer rangelands until 2000	IC26
	دولت، عامل اصلی کاهش سطح مراتع The government as the main factor in reducing the area of rangelands	IC27
	1346 حفظ نسبی اراضی مرتعی طی قانون حفظ و بهره‌برداری از جنگلها و مراتع Relative conservation of rangelands under the Law of Conservation and Use of	IC28

شماره کد Coding	مقوله اولیه Initial category	مقوله اصلی Principal category
	Forests and Rangelands in 1967	
IC29	1360 افزایش شدت تخریب و به قهقرا رفتن گیاهان مراتع به ویژه بعد از دهه ی Increasing the intensity of rangeland plants degradation, especially after the 1980s	
IC30	تأثیر نگرش ها، تصمیمات، سیاست‌ها و طرح‌های نادرست دولت بر خرد شدن، تخریب و کاهش سطح اراضی مرتعی به ویژه در دوره بعد از انقلاب The effect of attitudes, decisions, policies and plans of the government on the fragmentation, degradation and reduction of rangelands, especially in the post- revolution period	
IC31	وجود قوانین در زمینه ترکیب گله‌ها، ورود دام به مرتع و حفظ سطح مراتع در دوره قبل از انقلاب و اوایل بعد از انقلاب Existence of rules in the field of composition of herds, entry of livestock into rangelands and maintaining the area of rangelands before the revolution and a few yearafter the revolution.	
IC32	مدیریت مراتع از طریق صدور پروانه چرا برای دامداران بعد از انقلاب Management of rangelands through the issuance of grazing permits for livestock holders after the revolution	
IC33	بر کاهش سطح مراتع استان 1340 تأثیر قانون اصلاحات ارضی دهه The effect of the 1960s land reform law on the reduction of rangelands area in the province	بر 1340 تأثیر قانون اصلاحات ارضی خرد شدن و فشار حداکثری بر اراضی، عدم توسعه کشاورزی خردمقیاس و به صرفه نبودن آن برای روستاییان، تغییر مالکیت ارضی، مهاجرت روستاییان و تأثیر غیرمستقیم بر سطح مراتع The effect of the 1960s land reform law on land fragmentation and overpressure, the lack of development of small-scale agriculture, the change of land ownership, the migration of villagers and the indirect effect on rangelands area
IC34	بر کاهش سطح زیرکشت اراضی و افزایش مراتع 1340 تأثیر قانون اصلاحات ارضی دهه The effect of the land reform law of the 1340s on the reduction of cultivated land and the increase of rangelands	
IC35	بر خرد شدن اراضی زراعی 1340 تأثیر قانون اصلاحات ارضی دهه The effect of the 1960s land reform law on the fragmentation of crop lands	
IC36	بر عدم توسعه کشاورزی کوچک مقیاس از طریق 1340 تأثیر قانون اصلاحات ارضی دهه عدم سرمایه‌گذاری و تخصصی نشدن آن The effect of the 1960s land reform law on the underdevelopment of small-scale agriculture through lack of investment and specialization	
IC37	بر عدم اهمیت حفظ اراضی از سوی مردم و 1340 تأثیر قانون اصلاحات ارضی دهه بهره‌برداری حداکثری از اراضی و فشار حداکثری بر خاک اراضی The effect of the 1960s land reform law on the reluctance of people to conserve land and their maximum use and overpressure on land	
IC38	گسترش استفاده از روش های غیرعلمی در اراضی خرد ناشی از اصلاحات ارضی دهه 1340 Expanding the use of non-scientific methods in small lands due to the 1960s land reform law	
IC39	بر به صرفه نبودن فعالیت کشاورزی از طریق خرد نمودن 1340 تأثیر اصلاحات ارضی دهه ارضی The effect of the 1960s land reform law on the inefficiency of agricultural activity because of land fragmentation	

مقوله اصلی Principal category	مقوله اولیه Initial category	شماره کد Coding
	بر خردبودن اراضی و درآمدزایی کم آنها برای روستاییان 1340 تأثیر اصلاحات ارضی دهه The effect of the 1960s land reform law on the land fragmentation and reducing small scale farmers' income	IC40
	بر وابسته شدن به بیگانگان در تأمین محصولات 1340 تأثیر قانون اصلاحات ارضی دهه اساسی The effect of the 1960s land reform law on increased dependency on importing basic crops	IC41
	1340 تصویب و اجرای نادرست قانون تقسیم اراضی دهه Inappropriate ratification and implementation of the 1960s land reform law	IC42
	مالکیت مردم در اراضی زراعی خرد با تصویب و اجرایی شدن قانون اصلاحات ارضی دهه 1340 People's ownership of small agricultural lands with the approval and enforcement of the 1960s land reform law	IC43
	1340 مالکیت مردم در اراضی باغی با تصویب و اجرایی شدن قانون اصلاحات ارضی دهه People's ownership of garden lands with the approval and implementation of the 1960s land reform law	IC44
	و خردشدن اراضی بر افزایش مهاجرت روستاییان 1340 تأثیر قانون اصلاحات ارضی دهه The effect of the 1960s land reform law and the fragmentation of land on the increase in the migration of villagers	IC45
تأثیر سایر سیاستها و برنامه‌های دولت در مورد اراضی زراعی و باغی (سالهای ۱۳۶۰ تا ۱۴۰۱)	تأثیر طرح طوبی بر کاهش سطح مراتع The effect of Toba plan on reducing the area of rangelands	IC46
The impact of other government policies and programs on arable and permaner crop lands (1980-2022)	تأثیر اجرایی شدن طرح طوبی بر افزایش سطح اراضی باغی The effect of the implementation of Toba plan on the increase of premanent crop land	IC47
	تأثیر طرح خودکفایی گندم بر افزایش سطح زراعی و رونق کشاورزی استان The effect of the wheat self-sufficiency plan on the increase of the cultivated area and the prosperity of agriculture in the province	IC48
	تأثیر وجود سد بر توسعه زراعت آبی در روستا The effect of establishing resorvoiredams on the development of irrigated agriculture	IC49
	تغییر در نوع محصولات غالب مورد کشت در روستا Change in the type of dominant crops cultivated in the village	IC50
	تغییر نوع کشت زراعی از دیم به آبی Changing the type of agriculture from rainfed to irrigated	IC51
	1370 تأثیر احداث کانال‌های بتنی بر گسترش کشت آبی در منطقه طارم بعد از دهه The effect of the construction of concrete canals on the expansion of irrigated agriculture in the Tarem region after the 1990s	IC52
تأثیر سیاستها و برنامه‌های دولت بر بهره‌برداری حداکثری از منابع آبی	صدور گسترده مجوزهای منابع آبی در روستاها Extensive issuance of water resource use permits in villages	IC53
The effect of government policies and programs on the maximum exploitation of water resources	افزایش تعداد حفر چاه‌های عمیق و نیمه‌عمیق در مناطق روستایی Increasing the number of deep and semi-deep groundwater wells in rural areas	IC54

شماره کد Coding	مقوله اولیه Initial category	مقوله اصلی Principal category
IC55	تأثیر سیاست‌های نادرست صدور گسترده مجوز منابع آبی بر از بین رفتن منابع آبی موجود The effect of inappropriate policies regarding widespread water resource use permits on the destruction of existing water resources	
IC56	تأثیر رویکردها، سیاست‌ها و تصمیمات نادرست دولتی در زمینه صدور مجوز منابع آبی بر افزایش سطح زیرکشت اراضی زراعی به خصوص در دو دهه اخیر The effect of inappropriate government approaches, policies and decisions regarding water resource permits on the increase in the area of cultivated land, especially in the last two decades	
IC57	تولیدات کشاورزی، اولویت برنامه‌ریزان و تصمیم‌گیرندگان ملی و استانی Agricultural production, the priority of national and provincial planners and decision makers	سیاست افزایش تولیدات کشاورزی، اولویت اصلی سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان دولت The policy of increasing agricultural production as the main priority of government policy makers and planners
IC58	ترس مردم از ارباب‌ها، عامل عدم انجام تخلف در اراضی روستایی در قبل از ملی شدن مراتع People's fear of the lords, the reason for not committing violations in rural lands before the nationalization of rangelands	تأثیر نظام اجتماعی بزرگ‌مالکان گذشته بر کشت اراضی، حفظ اراضی روستایی و جلوگیری از تخریب مراتع و بیکار نبودن افراد The influence of the social system of the big owners of the past on land cultivation, preservation of rural lands and preventing the destruction of rangeland and people not being unemployed
IC59	مالک، نظارت‌کننده و کنترل‌کننده اراضی مرتعی قبل از ملی شدن جنگل‌ها و مراتع، ارباب‌ها، بزرگ‌مالکان و خان‌ها بوده Before the nationalization of forests and rangelands, the owners, supervisors and controllers of rangelands lands were lords, big owners.	
IC60	حضور ارباب‌ها در روستاها و تأثیر آنها بر بیکار نبودن افراد در روستاها The presence of lords in the villages and their effect on the unemployment of people in the villages	
IC61	حضور ارباب‌ها در روستاها و تأثیر آن بر حفظ مالکیت مراتع، حفظ سطح اراضی کشاورزی و مراتع و جلوگیری از تخریب اراضی The presence of landlords in the villages and their effect on maintaining the ownership and area of rangelands and crop lands, and preventing land degradation	مدیریت محلی اراضی مرتعی قبل از ملی شدن جنگل‌ها و مراتع Local management of rangelands before the nationalization of forests and rangelands
IC62	تأثیر حضور ارباب‌ها و نمایندگان آنها در روستاها بر کشت برنامه‌ریزی‌شده در اراضی در 1340 دوره قبل از قانون اصلاحات ارضی The effect of the presence of the landlords and their representatives in the villages on the planned cultivation of the lands before the 1960s land reform law	
IC63	تأثیر حضور ارباب‌ها در روستاها و نظارت جدی بر مراتع در حفظ ثبات اراضی مرتعی و جلوگیری از تخریب مراتع توسط دام‌ها، یا کشت بی‌رویه The effect of the presence of landlords in the villages and serious monitoring of rangelands in maintaining the stability of rangeland lands and preventing rangelands degradation by livestock or crop cultivation	
IC64	تقسیم اراضی مرتعی بر اساس عرف محلی Division of rangelands based on local customary law	

شماره کد Coding	مقوله اولیه Initial category	مقوله اصلی Principal category
IC65	شیوه بهره‌برداری از اراضی مرتعی به صورت رمه‌گردانی و جمعی با نظارت ارباب‌ها The tenure system of rangelands in the form of herd management and collective grazing with the supervision of the landlords	
IC66	تأثیر حضور قرقبان در حفظ مراتع روستایی در دوره قبل از انقلاب The effect of the presence of the rangeland local guards in the conservation of rural rangelands before the 1979 revolution	
IC67	مشخص بودن تعداد دام و محل چرای دام‌ها در دوره قبل از ملی شدن جنگل‌ها و مراتع و دوره کوتاه بعد از ملی شدن جنگل‌ها و مراتع Determined number of livestock and the grazing place of livestock before the nationalization of forests and rangelands and in the short period after the nationalization of forests and rangelands	
IC68	وجود برنامه چرای مشخص در مراتع استان قبل از ملی شدن جنگل‌ها و مراتع Existence of specific grazing program in the rangelands of the province before the nationalization of forests and rangelands	
IC69	حضور ارباب‌ها در روستاها و تأثیر آن بر کشت اراضی و میزان تولید محصولات مختلف The presence of landlords in villages and their effect on land cultivation and the amount of production of various products	نظام اجتماعی محلی و تأثیر آن بر مدیریت محلی اراضی زراعی قبل از اصلاحات ارضی 1340 The locally social systems and their effect on the local management of crop lands before the 1960s land reform law
IC70	1340 وجود برنامه مشخص کشت در اراضی زراعی قبل از اصلاحات ارضی دهه Recognized cultivation local plan in each village in agricultural lands before the 1960s land reform law	
IC71	تأثیر مثبت وجود برنامه کشت مشخص بر حفظ ثبات سطح اراضی زراعی The positive effect of having a recognized cultivation plan on maintaining the stability of the agricultural land area	
IC72	خردتر شدن اراضی زراعی و باغی از طریق انحصار وراثت Shrinking of arable and permanent crop lands through inheritance	تأثیر قوانین ارث بر خرد شدن اراضی The effect of inheritance laws on fragmentation of lands
IC73	کاهش بازده اراضی زراعی و باغی خردشده بر اثر انحصار وراثت Reducing the efficiency of arable and permanent crop lands due to the inheritance	
IC74	افزایش چشمگیر جمعیت در روستاها Significant increase of population in villages	افزایش جمعیت و تأثیر آن بر وابستگی مردم به اراضی و تخریب گیاهان Population increases and their effect on people's dependency on lands and degradation of plants
IC75	افزایش بیکاری به دلیل افزایش جمعیت در مناطق روستایی Increase in unemployment due to the increase of population in rural areas	
IC76	تأثیر افزایش جمعیت بر وابستگی مضاعف مردم به اراضی کشاورزی و مرتعی و کاهش سطح آنها The effect of population increases on people's dependency on crop lands and rangelands and their area reduction	
IC77	60 جمعیت کمتر و کم بودن تعداد بهره‌برداران از مراتع و تخریب کمتر آنها تا دهه Lower population and number of rangelands users and less degradation by 1980s	
IC78	تأثیر افزایش جمعیت و بیکاری بر تمایل افراد به دامداری و وابسته شدن بیشتر به مراتع The effect of population increases and unemployment on the desire of people to raise livestock and become more dependent on rangelands	

شماره کد Coding	مقوله اولیه Initial category	مقوله اصلی Principal category
IC79	تأثیر افزایش جمعیت بر افزایش سطح زیرکشت اراضی زراعی و باغی The effect of population rise on increasing cultivated area of arable and permanent crop lands	
IC80	تأثیر افزایش جمعیت بهره‌برداران بر شدت تخریب مراتع و گیاهان مرتعی The effect of increasing the population of farmers on the intensity of rangelands degradation and its plants	
IC81	کاهش توجه مردم محلی به حفظ مراتع بعد از ملی شدن و بهره‌برداری حداکثری از مراتع Reducing the intention of local people to conserve rangelands after the nationalization and maximum utilization of rangelands	از بین رفتن حس مالکیت مردم محلی و تخریب مراتع Loss of local people's sense of ownership and destruction of rangelands
IC82	وجود حس مالکیت مراتع در روستاییان قبل از ملی شدن جنگل‌ها و مراتع Existence of the sense of ownership of rangelands among rural communities before the nationalization of forests and rangelands	
IC83	از بین رفتن حس مالکیت در روستاییان با ملی شدن جنگل‌ها و مراتع Loss of the sense of ownership among rural communities after the nationalization of forests and rangelands	
IC84	تأثیر از بین رفتن حس مالکیت مراتع در مردم بر قهقرا رفتن گسترده اراضی مرتعی The effect of the loss of the sense of ownership of rangelands among rural communities on the widespread degradation of rangelands	
IC85	تأثیر بیکاری افراد بر تصرف و کشت بی‌رویه اراضی مرتعی و کاهش سطح و تخریب آنها The effect of people's unemployment on the arbitrary occupation and cultivation of rangelands and its impact on rangelands area reduction and degradation	افزایش بیکاری و کاهش سطح مراتع روستاها Increasing unemployment and reducing the area of rangelands in rural communities
IC86	سال اخیر 30 افزایش تعداد دام غیرمجاز و ورود آنها به مراتع در روستاها به‌ویژه در The increase of the number of illegal livestock and their entry into rangelands in rural communities, especially in the last 30 years	افزایش تعداد دام غیرمجاز در مراتع روستاها Increase of the number of illegal livestock in villages' rangelands
IC87	افزایش تعداد بهره‌برداران بدون پروانه چرا و غیرمجاز در روستا Increase of the number of unlicensed and unauthorized rangeland users in rural communities	
IC88	تبدیل کاربری اراضی مرتعی به باغات Change of rangelands to permanent crop lands	تغییر کاربری اراضی مرتعی به باغ‌ها و طرح‌های جنگل‌کاری مصنوعی Changing rangelands to permanent crop lands and artificial afforestation projects
IC89	افزایش تدریجی سطح اراضی باغی Gradual increase of permanent crop lands	
IC90	به بعد 80 کاهش سطح اراضی باغی استان از دهه The decrease in the area of permanent crop lands in the province since the 2000s	
IC91	افزایش سطح چشمگیرتر اراضی باغی روستا A significant increase in the area of village's permanent crop lands	
IC92	70 عدم تغییر در سطح اراضی باغی از دوره قبل از انقلاب تا دهه Lack of change in the area of permanent crop lands between 1960 and 1990	
IC93	حفظ سطح اراضی باغی موجود و عدم احداث باغات جدید در دوره خشکسالی Maintaining the area of existing permanent crop lands and lack of establishing new orchards during the drought period	

مقوله اصلی Principal category	مقوله اولیه Initial category	شماره کد Coding
	رونق داشتن باغداری در روستا در دوره قبل از خشکسالی Prosperity of horticulture in permanent crop lands in the village before the drought period	IC94
	تبدیل کاربری قانونی بخشی از اراضی مرتعی روستای بوئین در حد محدود به اراضی جنگلی و کاشت گل محمدی در راستای کمک به معیشت روستاییان در یک دهه اخیر Converting the legal use of a part of the rangelands of Boein village to artificial forest lands and planting damask rose to help local communities' livelihood in the last decade	IC95
تغییر کاربری اراضی مرتعی به اراضی زراعی و برداشت گسترده تر گیاهان دارویی Changing the use of rangelands lands to crop lands and wider harvesting of medicinal plants	تبدیل کاربری گسترده اراضی مرتعی به زراعی در مقایسه با تبدیل کاربری مراتع به باغات Extensive change of rangelands to arable crop lands compared to rangelands change to permanent crop lands	IC96
	تبدیل کاربری محدود اراضی مرتعی به زراعی در دوره قبل از انقلاب Limited change of rangelands to arable crop lands before the revolution	IC97
	گسترش کشت غیرقانونی و تغییر کاربری اراضی مرتعی Expanding illegal cultivation and change of rangelands to arable crop lands	IC98
	به بعد (بعد از 60 افزایش تدریجی دخل و تصرفات و کشت اراضی مرتعی به ویژه از دهه انقلاب) Gradual increase of land use change and cultivation in rangelands, especially since the early 1980s (after the revolution)	IC99
	تأثیر کشت راحت تر محصولات یک ساله بر تبدیل اراضی مرتعی به زراعی The effect of cultivation of annual arable crops on the conversion of rangelands to arable land	IC100
	70-80 افزایش دخل و تصرف و کشت غیرقانونی مراتع تا یک دهه اخیر به ویژه در دهه Increasing land use change and illegal cultivation of rangelands by 2010, especially in the 1990s and 2000s	IC101
	کاهش تصرف و کشت غیرقانونی مراتع از سوی روستاییان و حفظ سطح اراضی مرتعی موجود Reducing land use change and illegal cultivation of rangelands by local communities and maintaining the area of existing rangelands in recent decade	IC102
	دخل و تصرف و کشت غیرقانونی اراضی مرتعی عامل دیگر تخریب تدریجی مراتع و گونه های آن Effect of land use change and illegal cultivation of rangelands on the gradual degradation of rangelands and their species (biodiversity loss)	IC103
	نوع بهره برداری از اراضی مرتعی به صورت صرفاً برای چرای دامها و در حد محدود برای برداشت گیاهان دارویی و خوراکی در دوره قبل از انقلاب Rangeland use through livestock grazing and, to a limited extent, harvesting medicinal and edible plants before 1980s	IC104
	نوع بهره برداری از مراتع به لحاظ کیفی اغلب به صورت چرای دامها از مراتع The quality rangeland use by livestock grazing, considering rangeland capacity	IC105
	تغییر نوع بهره برداری از اراضی مرتعی از لحاظ کمی از حالت صرفاً برای چرای دامها به حالت چرای دامها و تغییر کاربری اراضی به منظور کشت اراضی با هدف زراعت و باغداری Change of rangeland use for grazing animals to rable and permanent crop lands	IC106

مقوله اصلی Principal category	مقوله اولیه Initial category	شماره کد Coding
	for cultivation (quantitative land use change)	
	تأثیر تغییر نوع بهره‌برداری از اراضی مرتعی بر کاهش سطح اراضی مرتعی	IC107
	The effect of type of rangeland use change on the reduction of the area of rangelands	
	بهره‌برداری از مراتع در روستاهای ذاکر و بوئین اغلب به صورت کشت زراعی	IC108
	Rangelands use change in the villages of Zaker and Boein, mostly in the form of arable crop cultivation	
	بهره‌برداری از مراتع در روستای ایچ به صورت احداث باغات	IC109
	Rangelands use change in the village of Ich in the form of permanent crop cultivation	
	تغییر تدریجی و تخریب سطح اراضی مرتعی استان بر اثر اقدامات انسانی	IC110
	Gradual land use change and degradation of rangelands in the province due to human actions	
	انسان، عامل اصلی کاهش سطح اراضی مرتعی	IC111
	Human as the main factor in reducing the area of rangelands	
کمبود نظارت و ارزشیابی کافی از سوی دستگاه‌های متولی و تأثیر آن بر سطح مراتع در دوره بعد از دهه ۱۳۶۰ تا اواسط دهه ۱۳۹۰ به ویژه در مراتع قشلاقی	تأثیر نظارت ضعیف در اراضی بر تبدیل کاربری غیرقانونی و کاهش سطح مراتع	IC112
	The effect of poor land supervision on illegal land use change and the reduction of rangelands	
The lack of sufficient monitoring and evaluation by the responsible institutions and its effect on rangelands area between early 1980s and mid 2010s, especially in the winterrangelands	عدم نظارت مداوم دولت بر کنترل مراتع بعد از ملی شدن جنگل‌ها و مراتع، به ویژه بعد از انقلاب	IC113
	Lack of continuous supervision and control by government over rangelands after the nationalization of forests and rangelands, especially after 1980	
	نظارت ناکافی بر اراضی روستای بوئین به دلیل نبود نهاد دولتی نظارتی در منطقه تا ده سال اخیر	IC114
	Inadequate monitoring of the lands of Boein village due to the absence of a governmental organization in the region until 2010	
	عدم نظارت کافی بر مراتع قشلاقی	IC115
	Inadequate monitoring of winterrangelands	
	کمبود نیروی انسانی کافی برای حضور و نظارت مداوم بر اراضی مرتعی استان	IC116
	Lack of sufficient personnel to visit and monitor the rangelands of the province continuously	
	تأثیر تعداد زیاد روستاها و کمبود نیروی انسانی کافی برای نظارت ضعیف بر اراضی مرتعی	IC117
	The effect of the large number of villages and the lack of sufficient personnel on poor monitoring	
	عدم وجود اعتبار کافی برای نظارت مناسب بر مراتع روستاها	IC118
	Lack of sufficient finance for proper monitoring of rangelands	
	نبود قدرت اجرایی لازم برای ناظران نهادها در کنترل مراتع	IC119
	Lack of required executive power to allow supervisors of institutions to control rangelands effectively	
	وجود نظارت نسبی خوب بر حفظ اراضی روستایی در قبل از انقلاب و دوره محدود بعد از انقلاب	IC120
	The presence of relatively good supervision over the conservation of rural lands before 1980 and for a limited period after 1980	

مقوله اصلی Principal category	مقوله اولیه Initial category	شماره کد Coding
وجود نیروی انسانی کافی برای کنترل و نظارت بر مراتع با افزایش نسبی تعداد کارشناسان در سالهای اخیر The existence of sufficient personnel to control and monitor rangelands with a relative increase in the number of experts in recent years	افزایش نسبی تعداد کارشناسان و مأموران حفاظت از منابع طبیعی در برخی روستاها در جهت حفظ و کنترل منابع در دو دهه اخیر The relative increase in the number of natural resource protection experts and officers in some villages to preserve and control resources in the last two decades	IC121
	نظارت کافی و مناسب بر مراتع بیلاق روستا Adequate and appropriate supervision of summer rangelands of the village (Ich village)	IC122
ضعف در برخی از قوانین حفظ مراتع Weaknesses in some rangeland's conservation laws	ضعف در برخی از موارد قانونی در زمینه ورود دام غیرمجاز به مراتع بعد از انقلاب Legal weakness regarding illegal livestock entering rangelands after 1980	IC123
	وجود قوانین متعدد در زمینه حفظ منابع طبیعی Existence of many contradicting laws in natural resources conservation	IC124
	ضعف در برخی از موارد قانونی در زمینه حفظ عرصه‌های مرتعی Legal weakness of maintaining rangelands areas	IC125
مدیریت کم اثربخش در اجرای قوانین و عدم تأثیرگذاری آنها در حفظ مراتع Ineffective management in the implementation of laws and their lack of influence in conserving rangelands	عدم تأثیرگذاری قوانین موجود در حفظ عرصه‌های مرتعی Ineffectiveness of existing laws in maintaining rangelands areas	IC126
	کاهش سختگیری‌های قانونی و کاهش اهمیت حفظ مراتع پس از ملی شدن جنگل‌ها و مراتع به ویژه در دوره بعد از انقلاب Reducing legal strictures and reducing the importance of conserving rangelands after the nationalization of forests and rangelands, especially in the post-revolutionary period	IC127
	عدم اجرا یا اجرای ناقص قوانین مربوط به حفظ منابع طبیعی Non-implementation or incomplete implementation of laws related to conservation of natural resources	IC128
	وجود سوء مدیریت در اجرای قوانین منابع طبیعی The existence of mismanagement in the implementation of natural resources laws	IC129
	وجود فساد در بدنه دولتی و تصاحب اراضی مرتعی توسط برخی دولت‌مردان The existence of corruption in the government body and land grabbing by some governmental organizations or authorities	IC130
تأثیر رویکردها، سیاست‌ها و برنامه‌های دولت بر تضعیف نظارت‌ها بر مراتع The effect of the government's approaches, policies and programs on the weakening monitoring of rangelands	تأثیر سیاست‌ها و تصمیمات ناهنجار دولتی بر تضعیف نظارت و عدم کنترل در حفظ منابع طبیعی The effect of inappropriate governmental approaches, policies and programs on weakening monitoring of natural resources	IC131
	نظارت ضعیف تبدیل اراضی مرتعی به زراعی از سوی قانونگذاران و نهادهای مربوطه Weak monitoring of the conversion of rangelands to crop lands by the legislators and relevant institutions	IC132
عدم تحقق اهداف قوانین اجرا شده در دوره قبل از انقلاب Failure to fulfill the goals of the laws implemented before the 1979 revolution	محقق نشدن اهداف پیش‌بینی شده برای قانون‌های ملی شدن جنگل‌ها و مراتع و اصلاحات و انقلاب سفید ۱۳۴۰ ارضی دهه Failure to achieve the goals of the nationalization of forests and rangelands law, the land reform of the 1960s and the White Revolution	IC133

شماره کد Coding	مقاله اولیه Initial category	مقاله اصلی Principal category
IC134	سازمان منابع طبیعی تنها نهاد حافظ و کنترل‌کننده منابع طبیعی The Natural Resources Organization as the only body to conserve and control natural resources	سازمان منابع طبیعی و سازمان جهاد دو متولی اصلی حفظ و کنترل منابع طبیعی Natural Resources Organization and Jahad Organization as two main responsible organizations for natural resources conservation
IC135	سازمان منابع طبیعی و سازمان جهاد کشاورزی، ناظر و متولی حفظ و کنترل اراضی مرتعی Natural Resources Organization and Jahad Agriculture Organization, as supervisors and trustees for the conserving and controlling rangelands	
IC136	عدم هماهنگی، مشارکت و فاطمیت لازم بین نهادهای حفظ اراضی، مراتع و تعداد دام ورودی Lack of necessary coordination and participation between land conservation institutions and the number of incoming livestock	عدم انسجام و هماهنگی نهادهای مختلف با سازمان منابع طبیعی در زمینه حفظ و کنترل مراتع و تأثیر اقدامات غیراصولی آنها بر مراتع The lack of coherence and coordination of different institutions with the Natural Resources Organization for natural resources conservation and the effect of their inappropriate actions on rangelands
IC137	عدم حمایت کافی نهادهای مربوطه از کنترل اراضی مرتعی و حفظ منابع طبیعی Lack of sufficient support from relevant institutions to control rangelands and natural resources conservation	
IC138	تأثیر عدم نظارت نهادهای مربوطه بر تعداد دام مجاز روستاها و افزایش تخریب مراتع The effect of the lack of supervision of the relevant institutions on the number of permitted animals per rangeland and the increase of rangeland degradation	
IC139	عدم توجه نهادهای مختلف به مباحث تخصصی مراتع و تأثیر اقدامات آنها بر افزایش تخریب مراتع The lack of attention of various institutions to the specialized issues of rangelands and the effect of their actions on rangeland degradation	
IC140	تأثیر اقدامات نهادهای دیگر بر عدم تأثیر مثبت اقدامات حفاظتی اداره منابع طبیعی The impact of the actions of other institutions on the lack of positive impact of the conservation measures of the Natural Resources Administration	
IC141	تأثیر اقدامات نهادهای دیگر بر ایجاد نگرش منفی در مردم محلی نسبت به اداره منابع طبیعی The effect of the actions of other institutions on creating a negative attitude in the local people towards the Natural Resources Administration	
IC142	عدم توجه نهادهای دیگر به حفظ منابع طبیعی Lack of attention of other institutions to natural resources conservation	
IC143	وجود بوروکراسی اداری و زمان‌بر بودن رسیدگی به تخلفات افراد در حفظ اراضی مرتعی The existence of bureaucracy and the time-consuming procedure of dealing with people's violations in rangeland conservation	وجود تعارض بین قوانین منابع طبیعی و منافع روستاییان و تأثیرگذار نبودن قوانین حفظ مراتع Conflict between natural resources laws and rural people's interests and the ineffectiveness of the laws for rangeland conservation
IC144	عدم ترس روستاییان از قوانین منابع طبیعی و تأثیرگذار نبودن آنها در حفظ مراتع The lack of compliance among rural people towards natural resources policies and laws and their limited influence in rangeland conservation	
IC145	برداشت نادرست قوانین منابع طبیعی توسط مردم و افزایش تخریب مراتع بوسیله آنها Misunderstanding of natural resource laws by rural people and increased rangeland degradation	
IC146	وجود نگرش منفی نسبت به اداره منابع طبیعی از سوی روستاییان و به‌ویژه افراد خاطی Negative attitudes towards natural resources management by rural people, especially lawbreakers	
IC147	وجود تعارض بین قوانین منابع طبیعی و منافع روستاییان Conflict between natural resource laws and rural people's interests	

شماره کد Coding	مقاله اولیه Initial category	مقاله اصلی Principal category
IC148	تأثیر تعارض بین قوانین منابع طبیعی و منافع مردم محلی بر عدم تبعیت آنها از اقدامات نهادهای بیرونی و وارد شدن خسارات چشمگیر به مراتع توسط مردم The impact of the conflict between natural resource laws and rural people's interests on their non-compliance with the policies and programs of external institutions and significant damage to rangelands	
IC149	عدم اهمیت حفظ مراتع از سوی برخی روستاییان و حداکثر بهره‌برداری از منابع طبیعی توسط آنها Some rural people's lack of concern for rangeland conservation and their maximum exploitation of natural resources	اهمیت متفاوت حفظ مراتع برای مردم محلی به دلیل وابستگی خانوارها به مراتع Different importance of rangeland conservation for local people due to their households' dependency on rangelands
IC150	اهمیت بالای حفظ مراتع برای دامداران روستای ایچ The high importance of rangeland conservation for the livestock holders of Ich village	
IC151	عدم مالکیت زمین کشاورزی برای همه روستاییان Lack of crop land ownership for all rural people	تغییر در وابستگی خانوارهای روستایی به دامداری و مراتع طی دهه‌های مختلف Change in the dependency of rural households on livestock and rangeland over the past decades
IC152	تمایل روستاییان به دامداری با توجه به نیاز به سرمایه کم در این فعالیت و وابسته شدن آنها به مراتع The desire of rural people to raise livestock due to the requirement of low capital in this activity and their dependency on rangelands	
IC153	وابستگی اغلب خانوارهای روستا به دامداری و مراتع The dependency of most of rural households on livestock and rangelands	
IC154	70 وابستگی اغلب خانوارها به دامداری و مراتع تا دهه Dependency of most rural households on livestock and rangelands by 1990	
IC155	70 کاهش وابستگی خانوارها به دامداری و رونق گرفتن فعالیت کشاورزی در خانوارها از دهه Decreasing the dependency of rural households on livestock holding and the prosperity of crop production in households since the 1990s	
IC156	تغییر فعالیت روستاییان از دامداری به کشاورزی در مقایسه سه دهه گذشته و قبل از آن Changing the rural livelihood strategy from livestock holding to crop production in 2010s compared to previous decades	
IC157	دولت و حکومت، مالک اراضی مرتعی The government, the owner of rangelands	تغییر مالکیت اراضی مرتعی از بزرگ مالکان به حکومت و دولت و اگذاری به بهره‌برداران محلی Changing the ownership of rangelands from the large landlords to the government and assigning them to local users
IC158	تغییر وضع مالکیت اراضی مرتعی از حالت خصوصی به ملی Changing the ownership status of rangelands from private to nationalized	
IC159	مردم و دامداران، بهره‌برداران اصلی مراتع بعد از قانون ملی شدن جنگلها و مراتع People and livestock holders, the main users of rangelands after the nationalization of forests and rangelands law	
IC160	1340 ارباب‌ها، مالک اراضی زراعی و باغی روستاها قبل از دهه Landlords, main owners of crop lands in villages before the 1960s	تغییر مالکیت اراضی زراعی و باغی از بزرگ مالکان به مردم روستایی در قالب نسق زراعی Changing the ownership of crop lands from the large land owners to peasants based on their customary tenure system
IC161	1340 مردم، مالک اراضی زراعی در دوره بعد از قانون اصلاحات ارضی دهه People, owners of crop lands after the 1960s land reform law	
IC162	تغییر مالکیت اراضی زراعی و باغی از حالت ارباب-رعیتی به خرده مالکی و شخصی در 1340 قالب نسق زراعی بعد از اصلاحات ارضی دهه Changing the tenure system and ownership of crop lands from "landlord-	

شماره کد Coding	مقوله اولیه Initial category	مقوله اصلی Principal category
	peasant" to "small-scale private ownership" farming system after the 1960s land reform law	
IC163	اجاره اراضی زراعی و باغی در حد کم توسط برخی از روستاییان Renting crop lands at a low level by some rural people	واگذاری بخشی از اراضی مرتعی با عنوان طرح‌های جنگل‌کاری مشارکتی به جامعه روستایی
IC164	عدم اجاره اراضی مرتعی روستاها برای انجام فعالیت‌های دیگر Lack of renting rangelands in villages for other activities	Allocation of a part of rangelandsto the rural community under the title of collaborative forestry projects
IC165	واگذاری بخشی از اراضی مرتعی روستای بوئین با هدف طرح بادام‌کاری با حفظ مالکیت دولت Allocation of a part of the rangelands of Boevinvillage for the purpose of almond cultivation plan, while maintaining the ownership of the government	
IC166	محافظه کار بودن روستاییان و مقابله آنها با انجام طرح‌های جدید در اراضی مرتعی روستای بوئین The conservative view of rural people and their opposition to carrying out new projects in rangelands of Boein village	محافظه‌کار بودن و عدم تمایل روستاییان در برابر طرح‌های جدید در استفاده از تکنولوژی‌های جدید در اراضی مرتعی
IC167	عدم استقبال و استفاده از تکنولوژی‌های جدید در اراضی مرتعی Lack of adoption and use of new technologies in rangelands	The conservativeness and reluctance of rural people to new rangeland managementprojects and using new technologies
IC168	عدم سرمایه‌گذاری در زمینه تکنولوژی‌های جدید برای مدیریت اراضی مرتعی Lack of investment in new technologies for rangeland management	
IC169	کشت سنتی و عدم استفاده یا استفاده محدود از تکنولوژی‌های کشاورزی در فعالیت‌های زراعی Traditional cultivation and limited use of agricultural technologies in agricultural activities	تغییر محدود در استفاده از تکنولوژی‌ها و ماشین‌آلات جدید در اراضی روستایی از حالت سنتی به نیمه‌صنعتی و مکانیزه طی چند دهه اخیر
IC170	تکنولوژی‌های کشت مورد استفاده در اراضی زراعی به صورت نیمه‌صنعتی Cultivation technologies used in semi-industrial agricultural lands	Limited change in the use of new technologies and machinery in rural lands from traditional to semi-industrial and modern during the last few decades
IC171	گسترش تدریجی استفاده از کشاورزی مکانیزه به ویژه در دو دهه اخیر The gradual expansion of the use of modern agriculture, especially in the last two decades	
IC172	رواج یافتن استفاده از ابزارآلات کشاورزی مکانیزه در فعالیت‌های کشاورزی Spreading the use of modern agricultural tools in sagricultural activities	
IC173	استفاده از تکنولوژی جدید کشاورزی و تغییر از کشاورزی سنتی به مکانیزه در سه دهه اخیر The use of new agricultural technology and the change from traditional to modern agriculture in the last three decades	
IC174	مقرون به صرفه نبودن استفاده از تکنولوژی و ابزارآلات جدید در اراضی خرد Unaffordability of using new technology and tools in small lands	
IC175	عدم استفاده از تکنولوژی‌های جدید در اراضی خرد به دلیل عدم آشنایی کشاورزان با آنها Lack of use of new technologies in small lands due to farmers' poor knowledge	
IC176	تأثیر کاربرد ابزارآلات مکانیزاسیون کشاورزی بر افزایش سطح اراضی زراعی The effect of the use of modern agricultural machinery on increasing the area of crop lands	تأثیر کاربرد ماشین‌آلات مکانیزه و فناوری‌های جدید کشاورزی بر رشد فعالیت کشاورزی و تأثیر آن بر تخریب و کاهش سطح مراتع و از بین رفتن منابع آبی روستاها
IC177	تأثیر استفاده از ماشین‌آلات کشاورزی بر رونق و توسعه کشاورزی The effect of the use of agricultural machinery on the prosperity and	

مقوله اصلی Principal category	مقوله اولیه Initial category	شماره کد Coding
The effect of using modern machinery and new agricultural technologies on the growth of agricultural activity and its effect on the degradation and reduction of rangelands and the loss of water resources in villages	development of agriculture	IC178
	تأثیر استفاده از ماشین‌آلات جدید کشاورزی بر تخریب اراضی مرتعی، کاهش سطح اراضی مرتعی، بایر و غیره The effect of the use of new agricultural machinery on the degradation and reduction of rangelands and barren lands	IC179
عدم تغییر جدی نژاد دام‌های سبک و تأثیر آنها بر مراتع Lack of serious change in the small ruminant livestock breed and their effect on rangelands	نژاد افشاری و قزل، نژاد غالب دام‌های استان Afshari and Qezalsheep as the dominant livestock breeds in the province	IC180
	عدم تغییر در نژاد دام‌های سبک طی چند دهه گذشته Lack of significant change in the small ruminant livestock breed over the past few decades	IC181
	عدم تأثیر تغییر نژاد دام‌های سبک بر مراتع No effect of changing the small ruminant livestock breed on rangelands	IC182
تغییر نژاد دام سنگین در روستاها Changing the large livestock breeds in the villages	تغییر نژاد دام سنگین و نگهداری نژاد دورگه در روستاها Changing the large livestock breeds and maintaining the hybrid breed in the villages	IC183
تأثیر تغییر ترکیب گله بر تخریب مراتع و گونه‌های خوش‌خوراک دامی The effect of changing herd composition on the degradation of rangelands and reduction of tasty plant species	و قبل از آن ترکیب دام گله به صورت گاو و گوسفند در دهه The combination of cattle and sheep in the 1960s and before	IC184
	تاکنون 60 ترکیب دام گله به صورت بز، گاو و گوسفند از دهه The combination of livestock in the form of goats, cattle and sheep the 1980s	IC185
	به بعد 60 تغییر ترکیب گله مورد چرا در مراتع از دهه Changing the composition of the herd in rangelands since 1980s	IC186
	تأثیر منفی تغییر ترکیب گله بر تخریب مراتع و از بین رفتن گیاهان خوش‌خوراک دامی The negative effect of changing herd composition on the degradation of rangelands and the loss of edible and tasty plant species	IC187
تأثیر ورود بز به مراتع در از بین رفتن گیاهان خوش‌خوراک دامی The effect of goats in herds on the degradation of edible and tasty plants species	تأثیر ورود بز به مراتع در از بین رفتن گیاهان خوش‌خوراک دامی The effect of goats in herds on the degradation of edible and tasty plants species	IC188
	شیوه بهره‌برداری از مراتع به صورت مشاع بدون در نظر گرفتن پروانه چرادار اغلب مناطق استان و با نظارت دولت The method of using rangelands in the form of collective herd management without considering the grazing license in most areas of the province and under the supervision of the government	IC189
شیوه بهره‌برداری از مراتع به صورت مشاع با تفاوت در تغییر نوع مالکیت اراضی Collective use of rangelands with the difference in changing the type of land ownership	عدم تغییر شیوه بهره‌برداری از مراتع پس از تغییر مالکیت و نظارت بر مراتع از ارباب‌ها به دولت Not changing the way of using pastures after the change of ownership and supervision of pastures from the owners to the government	IC190
	شیوه بهره‌برداری از مراتع بیلاقی روستا به صورت جمعی فقط برای افراد دارای پروانه چرا The method of using the summer rangelands of the village in a collective way only for people with a grazing license	IC191
داشتن پروانه چرا بهره‌برداری جمعی از مراتع Having grazing license for collective use of rangelands		

مقوله اصلی Principal category	مقوله اولیه Initial category	شماره کد Coding
بهره‌برداری از برخی مناطق مرتعی روستا به‌صورت خصوصی برای افراد دارای مجوز Private rangeland use by some livestock holders having grazing permit	تغییر شیوه بهره‌برداری از اراضی مرتعی از حالت جمعی به بهره‌برداری خصوصی از برخی اراضی مرتعی Changing the way of using rangelands from collective to private use in some rangelands	IC192
تأثیر بهره‌برداری جمعی بر بهره‌برداری حداکثری از مراتع The effect of collective use on the maximum exploitation of rangelands	تأثیر مشاع بودن مراتع بر بهره‌برداری حداکثری از مراتع توسط روستاییان The effect of communality of rangelands on maximum utilization of rangelands by rural people	IC193
تغییر بهره‌برداری از اراضی از حالت جمعی و سهم‌بری به‌صورت خرده‌مالکی و خانوادگی Changing land use from collective and share-based to a private and family based small ownership tenure system	بهره‌برداری از اراضی به‌صورت سهم‌بری از محصول در دوره قبل از اصلاحات اراضی دهه ۴۰ Land use through a crop shared-base tenure system before the 1960s land reform	IC194
	بهره‌برداری از اراضی به‌صورت خانوادگی و فردی در دوره بعد از اصلاحات اراضی دهه ۴۰ Family and individual based land use after the 1960s land reform	IC195
	تغییر بهره‌برداری از اراضی از حالت جمعی به‌صورت خرده‌مالکی و خانوادگی Changing land use from collective to private small ownership and family-based	IC196
بهره‌برداری بیش از اندازه از مراتع Overuse of rangelands	برداشت گسترده‌تر گیاهان دارویی و خوراکی به ویژه در سه دهه گذشته Wider harvesting of medicinal and edible plants, especially in the last three decades	IC197
شیوه‌های مدیریتی نامناسب و تأثیر آن بر تغییر نوع بهره‌برداری‌ها از مراتع ineffective management practices and its effect on changing rangeland use system	تأثیر شیوه‌های نادرست مدیریتی بر تغییر نوع بهره‌برداری‌ها از مراتع The effect of ineffective management practices on changing rangeland use system	IC198
تغییر نوع کشت محصولات از دیم به آبی Changing the type of cultivation of crops from rainfed to irrigated	70 کشت دیم محصولات تا دهه Rainfed cultivation of crops by the 1990s	IC199
	70 کاهش کشت دیم در روستای ایچ و مناطق مختلف استان بعد از دهه Reduction of rainfed cultivation in the village of Ich and different regions of the province after the 1990s	IC200
کشت ارقام غیربومی و تأثیر آن بر تشدید تغییرات اقلیم منطقه Cultivation of non-native cultivars and its effect on the intensification of climate change in the region	کشت ارقام زراعی غیربومی منطقه Cultivation of non-native cultivars of the region	IC201
	تشدید شرایط تغییر اقلیم در مناطق مختلف بر اثر کشت ارقام غیربومی Intensity of the effect of climate change in different regions by cultivatinf non- native cultivars	IC202
کشت دیم محصولات در استان و روستای ذاکر Rainfed cultivation of crops in Zaker province and village	کشت محصولات زراعی اغلب به‌صورت دیم Cultivation of crops often rainfed	IC203

نتایج کدگذاری انتخابی

در مرحله کدگذاری انتخابی هشت مقوله کانونی (CC1, CC2, ..., CC8) از ۵۱ مقوله اصلی ساخته شد (جدول ۳). برای نمونه، مقوله‌های اصلی «کاهش سطح مراتع روستاها بعد از دهه ۶۰، افزایش سطح اراضی زراعی بعد از دهه ۷۰، کاهش سطح زیرکشت اراضی دیم و حفظ سطح اراضی آبی طی دوره‌های خشک‌سالی، واگذاری بخشی از اراضی مرتعی با عنوان طرح‌های جنگل‌کاری مشارکتی به جامعه روستایی، تفاوت سطح اراضی زراعی آبی در روستاهای مختلف و تفاوت روستاهای مختلف در زمینه کاهش سطح مراتع در مراتع بیلاقی و قشلاقی به‌عنوان مقوله کانونی «تغییر سطح اراضی روستاها و کاهش سطح مراتع»

کدگذاری شد. هشت مقوله کانونی ساخته‌شده عبارت است از: کاهش سطح مراتع و افزایش سطح اراضی زراعی (CC1)، تأثیر سیاست‌ها و برنامه‌های دولت و قوانین مختلف بر اراضی روستایی و مراتع (CC2)، تغییر نظام اجتماعی-اقتصادی جامعه روستایی و نظام بهره‌برداری از اراضی کشاورزی و مراتع (CC3)، مداخلات انسانی مؤثر بر تخریب مراتع (CC4)، نقش مهم نهادهای مربوط در حفظ و کنترل مراتع (CC5)، بهره‌برداری ناپایدار از منابع طبیعی توسط جامعه روستایی (CC6)، تغییر مالکیت اراضی مختلف روستایی به مردم محلی (CC7) و تأثیر شیوه بهره‌برداری جمعی از مراتع بر تخریب آنها (CC8).

جدول ۳- کدگذاری انتخابی سیاست‌ها و برنامه‌های تأثیرگذار بر مدیریت مراتع در استان زنجان

Table 3. Selective coding of the effect of policies and rural communities' rangeland use on rangeland management in the Zanjan province

شماره کد Coding	مقوله اصلی Principal category	مقوله کانونی Core category
PC1	کاهش سطح مراتع روستاها بعد از دهه 60	کاهش سطح مراتع و افزایش سطح اراضی زراعی (CC1)
PC2	Decreasing the area of rangelands in villages after the 1980s	Decreasing the area of rangelands and increasing the area of crop lands
PC3	70 افزایش سطح اراضی زراعی بعد از دهه 70	کاهش سطح زیرکشت اراضی دیم و حفظ سطح اراضی آبی طی دوره‌های خشک‌سالی
PC4	Increasing the area of agricultural lands after the 1990s	Reducing the area of rainfed arable crops and stability of irrigated crop lands during the periods of drought
PC5	کاهش سطح زیرکشت اراضی دیم و حفظ سطح اراضی آبی طی دوره‌های خشک‌سالی	واگذاری بخشی از اراضی مرتعی با عنوان طرح‌های جنگل‌کاری مشارکتی به جامعه روستایی
PC6	Allocation of a part of rangelands to the rural community under the title of collaborative forestry projects	تفاوت سطح اراضی زراعی آبی در روستاهای مختلف
PC7	Difference of irrigated arable lands in different villages	تأثیر قانون ملی شدن جنگل‌ها و مراتع بر مالکیت اراضی مرتعی
PC8	تفاوت روستاهای مختلف در زمینه کاهش سطح مراتع در مراتع بیلاقی و قشلاقی	The effect of government
	The difference between villages in terms of reducing the area of rangelands in summer and winter rangelands	تأثیر سایر سیاست‌ها و برنامه‌های دولت در مورد حفاظت از مراتع
	Impact of other government policies and programs on rangeland conservation	

شماره کد Coding	مقوله اصلی Principal category	مقوله کانونی Core category
PC9	بر خردشدن و فشار حداکثری بر اراضی، عدم توسعه کشاورزی خردمقیاس 1340 تأثیر قانون اصلاحات ارضی و به صرفه نبودن آن برای روستاییان، تغییر مالکیت اراضی، مهاجرت روستاییان و تأثیر غیرمستقیم بر سطح مراتع The effect of the 1960s land reform law on land fragmentation and overpressure, the lack of development of small-scale agriculture, the change of land ownership, the migration of villagers and the indirect effect on rangelands area	policies and programs and different laws on crop lands and rangelands
PC10	90 تا 60 تأثیر سایر سیاست‌ها و برنامه‌های دولت در مورد اراضی زراعی و باغی (در دهه‌های The impact of other government policies and programs on arable and permanent crop lands (1980-2022)	
PC11	تأثیر سیاست‌ها و برنامه‌های دولت بر بهره‌برداری حداکثری از منابع آبی The effect of government policies and programs on the maximum exploitation of water resources	
PC12	ضعف در برخی از قوانین حفظ مراتع Weaknesses in some rangeland's conservation laws	
PC13	مدیریت کم اثربخش در اجرای قوانین و عدم تأثیرگذاری آنها در حفظ مراتع Ineffectiveness in the implementation of laws and their lack of influence in conserving rangelands	
PC14	تأثیر رویکردها، سیاست‌ها و برنامه‌های دولت بر تضعیف نظارت‌ها بر مراتع The effect of the government's approaches, policies and programs on the weakening monitoring of rangelands	
PC15	کامبود نظارت و ارزشیابی کافی از سوی دستگاه‌های متولی و تأثیر آن بر سطح مراتع در دوره بعد به‌ویژه در مراتع قشلاقی 1390 از دهه ۱۳۶۰ تا اواسط دهه The lack of sufficient monitoring and evaluation by the responsible institutions and its effect on rangelands area between early 1980s and mid 2010s, especially in the winter rangelands	
PC16	عدم تحقق اهداف قوانین اجراشده در دوره قبل از انقلاب Failure to fulfill the goals of the laws implemented before the 1979 revolution	
PC17	تأثیر قوانین ارث بر خرد شدن اراضی The effect of inheritance laws on fragmentation of lands	
PC18	سیاست افزایش تولیدات کشاورزی، اولویت اصلی سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان دولت The policy of increasing agricultural production as the main priority of government policy makers and planners	
PC19	تأثیر نظام اجتماعی بزرگ‌مالکان گذشته بر کشت اراضی، حفظ اراضی روستایی و جلوگیری از تخریب مراتع و بیکار نبودن افراد The influence of the social system of the big owners of the past on land cultivation, preservation of rural lands and preventing the destruction of rangeland and people not being unemployed	تغییر نظام اجتماعی - اقتصادی جامعه روستایی و نظام بهره‌برداری از اراضی کشاورزی و مراتع (CC3)
PC20	مدیریت محلی اراضی مرتعی قبل از ملی شدن جنگل‌ها و مراتع Local management of rangelands before the nationalization of forests and rangelands	Change of the socio-economic system of rural society and the land use crop lands and rangelands
PC21	1340 نظام اجتماعی محلی و تأثیر آن بر مدیریت محلی اراضی زراعی قبل از اصلاحات ارضی The locally social systems and their effect on the local management of crop lands before the 1960s land reform law	

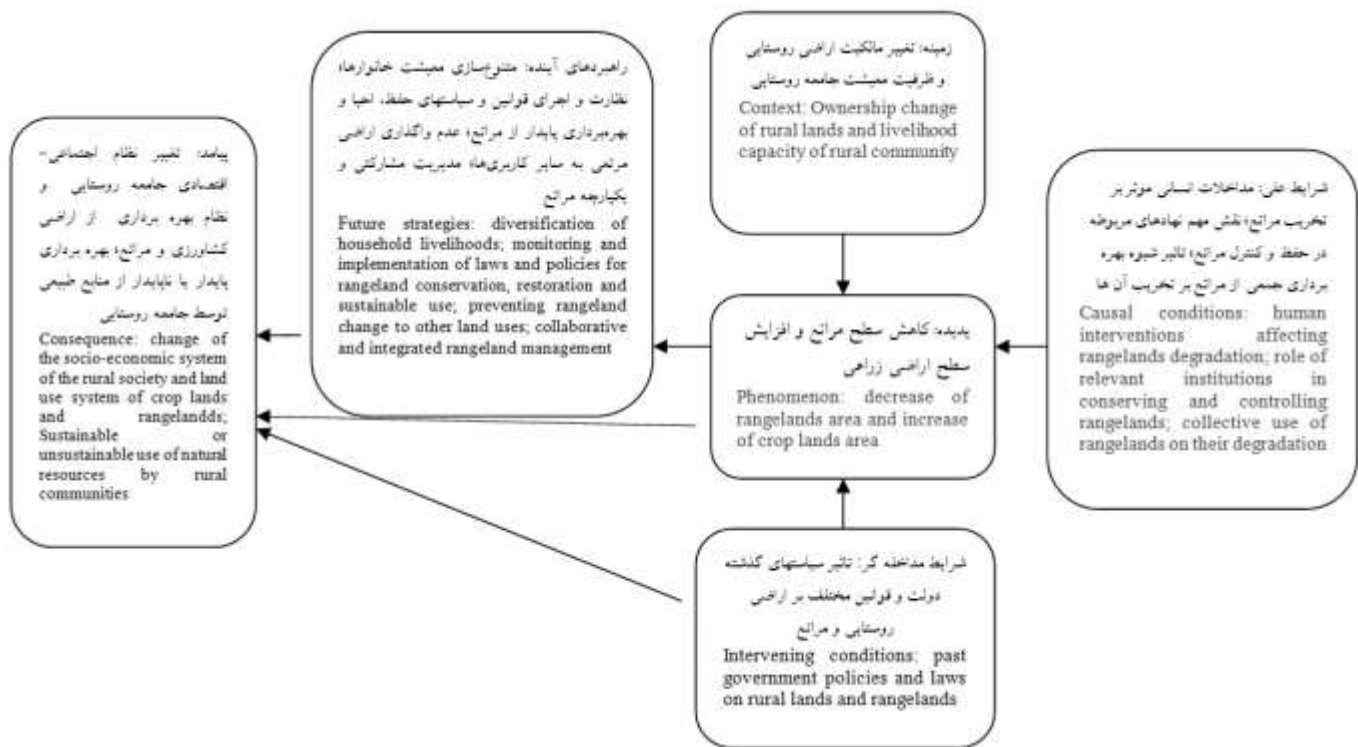
شماره کد Coding	مقوله اصلی Principal category	مقوله کانونی Core category
PC22	افزایش جمعیت و تأثیر آن بر وابستگی مردم به اراضی و تخریب گیاهان Population increases and their effect on people's dependency on lands and degradation of plants	
PC23	از بین رفتن حس مالکیت مردم محلی و تخریب مراتع Loss of local people's sense of ownership and destruction of rangelands	
PC24	افزایش بیکاری و تأثیر آن بر سطح مراتع روستاها Increasing unemployment and reducing the area of rangelands in rural communities	
PC25	کشت دیم محصولات در استان و روستای ذاکر Rainfed cultivation of crops in Zaker province and village	
PC26	افزایش تعداد دام غیرمجاز در مراتع روستاها Increase of the number of illegal livestock in villages' rangelands	مداخلات انسانی مؤثر بر تخریب مراتع (CC4)
PC27	تغییر کاربری اراضی مرتعی به باغات و طرح‌های جنگل‌کاری مصنوعی Changing rangelands to permanent crop lands and artificial afforestation projects	effective human interventions on the destruction of rangelands
PC28	تغییر کاربری اراضی مرتعی به اراضی زراعی و برداشت گسترده‌تر گیاهان دارویی Changing the use of rangelands lands to crop lands and wider harvesting of medicinal plants	
PC29	وجود نیروی انسانی کافی برای نظارت بر مراتع با افزایش نسبی کارشناسان در سال‌های اخیر The existence of sufficient personnel to control and monitor rangelands with a relative increase in the number of experts in recent years	نقش مهم نهادهای مربوطه در حفظ و کنترل مراتع (CC5)
PC30	سازمان منابع طبیعی و سازمان جهاد کشاورزی دو متولی اصلی حفظ و کنترل منابع طبیعی Natural Resources Organization and Jihad Organization as two main responsible organizations for natural resources conservation	The important role of relevant institutions in conserving and controlling rangelands
PC31	عدم انسجام و هماهنگی نهادهای مختلف با سازمان جنگل‌ها و مراتع در زمینه حفظ و کنترل مراتع و تأثیر اقدامات غیراصولی آنها بر مراتع The lack of coherence and coordination of different institutions with the Natural Resources Organization for natural resources conservation and the effect of their inappropriate actions on rangelands	
PC32	وجود تعارض بین قوانین منابع طبیعی و منافع روستاییان و تأثیرگذار نبودن قوانین حفظ مراتع Conflict between natural resources laws and rural people's interests and the ineffectiveness of the laws for rangeland conservation	
PC33	اهمیت متفاوت حفظ مراتع برای مردم محلی به دلیل وابستگی خانوارها به مراتع Different importance of rangeland conservation for local people due to their households' dependency on rangelands	بهره‌برداری ناپایدار از منابع طبیعی توسط جامعه روستایی (CC6)
PC34	تغییر در وابستگی خانوارهای روستایی به دامداری و مراتع طی دهه‌های مختلف Change in the dependency of rural households on livestock and rangeland over the past decades	Unsustainable use of natural resources by the rural communities
PC35	محافظه‌کار بودن و عدم تمایل روستاییان در استفاده از تکنولوژی‌های جدید در اراضی مرتعی The conservativeness and reluctance of rural people to new rangeland management projects and using new technologies	
PC36	تغییر محدود در استفاده از تکنولوژی‌ها و ماشین‌آلات جدید در اراضی روستایی از حالت سنتی به نیمه‌صنعتی و مکانیزه طی چند دهه اخیر Limited change in the use of new technologies and machinery in rural lands from	

شماره کد Coding	مقوله اصلی Principal category	مقوله کانونی Core category
	traditional to semi-industrial and modern during the last few decades	
PC37	تأثیر کاربرد ماشین آلات مکانیزه و فناوری‌های جدید کشاورزی بر رشد فعالیت کشاورزی ولی تخریب و کاهش سطح مراتع و از بین رفتن منابع آبی روستاها	
PC38	The effect of using modern machinery and new agricultural technologies on the growth of agricultural activity and its effect on the degradation and reduction of rangelands and the loss of water resources in villages	
PC39	عدم تغییر جدی نژاد دام‌های سبک و تأثیر آنها بر مراتع	
PC40	Lack of serious change in the small ruminant livestock breed and their effect on rangelands	
PC41	تغییر نژاد دام سنگین در روستاها	
PC42	Changing the large livestock breeds in the villages	
PC43	تأثیر تغییر ترکیب گله بر تخریب مراتع و گونه‌های خوش‌خوراک دامی	تغییر مالکیت اراضی مرتعی از بزرگ‌مالکان به حکومت و دولت و آگذاری به بهره‌برداران محلی
PC44	The effect of changing herd composition on the degradation of rangelands and reduction of rangeland species	تغییر مالکیت اراضی مرتعی از بزرگ‌مالکان به مردم روستایی در قالب نسق زراعی
PC45	تغییر نوع کشت محصولات از دیم به آبی	تغییر مالکیت اراضی از بزرگ‌مالکان به مردم روستایی در قالب نسق زراعی
PC46	Changing the type of cultivation of crops from rainfed to irrigated	تغییر مالکیت اراضی از بزرگ‌مالکان به مردم روستایی در قالب نسق زراعی
PC47	کشت ارقام غیربومی و تأثیر آن بر تشدید تغییرات اقلیم منطقه	تغییر مالکیت اراضی از بزرگ‌مالکان به مردم روستایی در قالب نسق زراعی
PC48	Cultivation of non-native cultivars and its effect on the intensification of climate change in the region	تغییر مالکیت اراضی از بزرگ‌مالکان به مردم روستایی در قالب نسق زراعی
PC49	تغییر مالکیت اراضی مرتعی از بزرگ‌مالکان به حکومت و دولت و آگذاری به بهره‌برداران محلی	تغییر مالکیت اراضی از بزرگ‌مالکان به مردم روستایی در قالب نسق زراعی
PC50	Changing the ownership of rangelands from the large landlords to the government and assigning them to local users	تغییر مالکیت اراضی از بزرگ‌مالکان به مردم روستایی در قالب نسق زراعی
PC51	تغییر مالکیت اراضی زراعی و باغی از بزرگ‌مالکان به مردم روستایی در قالب نسق زراعی	تغییر مالکیت اراضی از بزرگ‌مالکان به مردم روستایی در قالب نسق زراعی
PC52	Changing the ownership of crop lands from the large land owners to peasants based on their customary tenure system	تغییر مالکیت اراضی از بزرگ‌مالکان به مردم روستایی در قالب نسق زراعی
PC53	شیوه بهره‌برداری از مراتع به صورت مشاع با تفاوت در تغییر نوع مالکیت اراضی	تأثیر شیوه بهره‌برداری جمعی از مراتع بر تخریب آنها (CC8)
PC54	Collective use of rangelands with the difference in changing the type of land ownership	The effect of collective use of rangelands on their degradation and reduction
PC55	داشتن پروانه چرا مجوز بهره‌برداری جمعی از مراتع بیلاقی روستا	
PC56	Having grazing license for collective use of rangelands	
PC57	شیوه بهره‌برداری از برخی مناطق مرتعی روستا به صورت خصوصی برای افراد دارای مجوز	
PC58	Private rangeland use by some livestock holders having grazing permit	
PC59	تأثیر شیوه بهره‌برداری جمعی بر بهره‌برداری حداکثری از مراتع	
PC60	The effect of collective use on the maximum exploitation of rangelands	
PC61	تغییر بهره‌برداری از اراضی از حالت جمعی و سهم‌بری به صورت خرده‌مالکی و خانوادگی	
PC62	Changing land use from collective and share-based to a private and family based small ownership tenure system	
PC63	بهره‌برداری بیش از اندازه از مراتع	
PC64	Overuse of rangelands	
PC65	شیوه‌های مدیریتی نامناسب و تأثیر آن بر تغییر نوع بهره‌برداری‌ها از مراتع	
PC66	ineffective management practices and its effect on changing rangeland use system	

تحلیل ارتباط بین سیاست‌ها و برنامه‌های تأثیرگذار و بهره‌برداری ناپایدار بر مراتع

در کدگذاری محوری و انتخابی علاوه بر ساخت مقوله‌های اصلی و کانونی، روابط بین هر یک از این مقوله‌ها و تأثیر آنها بر یکدیگر بررسی شد (شکل ۳). در این شکل، پدیده محوری «کاهش سطح مراتع و افزایش سطح اراضی زراعی» انتخاب شد، به این دلیل که تمرکز اصلی این پژوهش بر تخریب مراتع به دلیل تغییر کاربری اراضی از لحاظ کاهش سطح مراتع و افزایش سطح اراضی زراعی بود. در این رابطه، لازم بود مشخص شود که چه مقوله‌هایی به عنوان شرایط علی بر پدیده محوری تأثیرگذار بوده و چه مقوله‌هایی نقش عوامل مداخله‌گر یا عوامل زمینه‌ای مؤثر بر پدیده اصلی را ایفا کرده‌اند. همچنین، در نهایت چه پیامدهایی بر اثر وقوع این پدیده ایجاد می‌شود. بنابراین مقوله‌ها در قالب پدیده اصلی، شرایط علی، عوامل مداخله‌گر، عوامل زمینه‌ای، راهبردها و پیامدهای ایجاد شده استخراج شدند. بررسی‌ها در این پژوهش نشان داد، نه تنها سیاست‌ها و برنامه‌های دولت بر تخریب مراتع به دلیل تغییر کاربری مؤثرند، بلکه عوامل زمینه‌ای و شرایط علی و پیامدهای ایجاد شده نیز بر پدیده محوری پژوهش تأثیرگذارند. شرایط علی مختلفی به طور مستقیم و غیرمستقیم بر پدیده محوری تأثیر دارند که عبارت است از: تأثیر مداخلات انسانی بر تخریب مراتع، نقش مهم نهادهای مربوطه در حفظ و کنترل مراتع و تأثیر شیوه بهره‌برداری جمعی از مراتع بر تخریب آنها. از شرایط زمینه‌ای موجود در روستاهای مورد مطالعه و استان می‌توان به وضعیت مالکیت اراضی مختلف روستایی و تغییر این مالکیت در طول زمان به مردم محلی اشاره کرد. تغییر مالکیت اراضی به مردم محلی به تدریج منجر به کاهش سطح مراتع و افزایش سطح

اراضی زراعی می‌شود. شرایط مداخله‌گر نیز شامل سیاست‌های گذشته دولت و قوانین مختلف بر اراضی روستایی و مراتع است که به طور مستقیم و غیرمستقیم بر وقوع پدیده مذکور تأثیر دارند و منجر به کاهش سطح مراتع و افزایش سطح اراضی زراعی می‌شوند. شرایط مداخله‌گر نیز در ایجاد پیامدها مؤثر است. کدگذاری انتخابی نیز منجر به ارائه راهبردهایی از سوی مشارکت‌کنندگان برای رفع پدیده موجود شد، هرچند نیاز به پژوهش بیشتر در این زمینه وجود دارد. این راهبردها شامل متنوع‌سازی معیشت خانوارهای روستایی و وابستگی کمتر آنان به اراضی مرتعی و زراعی، جدی بودن قوانین و سیاست‌های اتخاذی در زمینه حفظ سطح مراتع و برخورد با تخریب‌کنندگان اراضی مرتعی، عدم واگذاری اراضی مرتعی به سایر کاربری‌ها، قاطعیت لازم در قوانین اتخاذ شده در این زمینه از سوی سیاست‌گذاران و حمایت‌های مالی از خانوارهای روستایی وابسته به اراضی مرتعی و زراعت از سوی دولت در جهت کاهش رقابت آنان برای تصاحب اراضی بیشتر و پرداختن به فعالیت‌های زراعی در اراضی مرتعی است که در کاهش، یا رفع حداکثری پدیده محوری پژوهش (کاهش سطح مراتع و افزایش سطح اراضی زراعی) تأثیر بسزایی می‌توانند داشته باشند. با توجه به شرایط زمینه‌ای حاکم بر مالکیت اراضی روستایی و تأثیر سیاست‌ها و قوانین حاکم بر جامعه روستایی و وقوع پدیده کاهش سطح مراتع و افزایش سطح اراضی زراعی، پیامدهایی در جامعه روستایی ایجاد شده است که این پیامدها شامل تغییر نظام اجتماعی-اقتصادی حاکم بر جامعه روستایی و نظام بهره‌برداری از اراضی کشاورزی و مراتع و افزایش بهره‌برداری ناپایدار از منابع طبیعی توسط مردم جامعه روستایی بوده است.

شکل ۳- مدل سیاست‌ها و برنامه‌های تأثیرگذار و بهره‌برداری جامعه روستایی بر مدیریت مراتع

Figure 2. Effect of policies and rural communities' rangeland use on rangeland degradation

منبع: یافته‌های تحقیق

بحث

صحيح چرای دام‌ها در این مراتع و حفظ مراتع توسط دامداران بوده است. همچنین، این مراتع بیلاقی سطح گسترده‌ای از مراتع را برای دام‌های این روستا فراهم کرده است، به طوری که با افزایش تعداد جمعیت دام‌ها طی چند دهه، باز هم پاسخگوی نیاز علوفه‌ای دام‌ها بوده است، اما در اراضی قشلاق این روستا و مراتع دو روستای ذاکر و بوئین بعد از دهه ۶۰ تغییر سطح اتفاق افتاده است. کاهش سطح مراتع در برخی از مناطق از طریق واگذاری قانونی اراضی بوده است. در روستای بوئین، بخشی از اراضی مرتعی با عنوان طرح‌های جنگل‌کاری مشارکتی به جامعه روستایی واگذار شده و بدین طریق سطح مراتع اطراف روستا کاهش یافته است. سطح اراضی زراعی نیز از دهه ۷۰ به بعد افزایش قابل‌ملاحظه‌ای داشته است. البته در دوره خشک‌سالی دهه ۸۰، در مناطق مختلف استان و روستای ایچ، کشت محدود اراضی دیم و کاهش سطح زیرکشت این

با انجام تحلیل و بررسی‌های انجام شده، پدیده اصلی (محوری) شناسایی شده طی این پژوهش، کاهش سطح مراتع و افزایش سطح اراضی زراعی بوده است. کاهش سطح مراتع در روستاهای استان و به‌ویژه روستاهای مورد مطالعه پژوهش، از دهه ۶۰ به بعد به‌طور تدریجی اتفاق افتاده است. این نوع تغییرات در اراضی روستاهای مختلف متفاوت بوده است. به طوری که در مراتع بیلاقی روستای ایچ، تغییر سطح این مراتع در شش دهه گذشته اتفاق نیفتاده است، دلیل عدم تغییر سطح مراتع بیلاقی این روستا آن است که در طول چند دهه گذشته، توجه ویژه بزرگ‌مالکان به این مراتع تا قبل از ملی شدن جنگل‌ها و مراتع، همچنین توجه ویژه نهادهای دولتی بعد از ملی شدن مراتع در حفظ سطح آن و از همه مهمتر اهمیت بالای این مراتع برای خود مردم محلی به دلیل وابستگی معیشت آنان به این مراتع و رعایت اصول

سیاست‌های دولت بر تضعیف نظارت‌ها بر مراتع و نظارت ضعیف نهادهای مربوط بر اراضی بر کاهش سطح مراتع تأثیر چشمگیر داشته است. Mohebbi و Hoseinitavassol (۲۰۲۲) نیز ضعف در قوانین و عدم اجرای دقیق و جدی قوانین مصوب از سوی نهادهای متولی امر به‌ویژه سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری را عامل مهم کاهش کمی و کیفی مراتع بیان کرده‌اند.

به‌کارگیری برخی قوانین از جمله قانون ارث در دوره بعد از انقلاب در خردشدن اراضی و کاهش سطح مراتع مؤثر بوده است. بنابراین قوانین ملی شدن جنگل‌ها و مراتع، اصلاحات ارضی، واگذاری اراضی، قوانین اتخاذشده در زمینه حفظ و کنترل اراضی و کاهش نظارت‌ها بر مراتع و تصرف اراضی دیم، تأثیر قوانین اتخاذشده بر بهره‌برداری از منابع آبی، ضعف در قوانین، ضعف در مدیریت اراضی، سیاست‌های اتخاذشده در زمینه افزایش تولیدات کشاورزی، مجموعه‌ای از عوامل سیاست‌گذاری شده نامناسب هستند که منجر به کاهش سطح مراتع و بهره‌برداری‌های ناپایدار از اراضی در طول چند دهه گذشته شده‌اند. Husein (۲۰۲۱)، Ghasemi و همکاران (۲۰۱۶)، Roudgarmi و AmozadehMahdiraji (۲۰۱۹a)، KhosraviMashizi و Sharafatmandrad (۲۰۱۹)، Emily و همکاران (۲۰۱۳) و Abdulahi و همکاران (۲۰۱۶) نیز ضعف در قوانین و مدیریت اراضی و تشویق افراد محلی به کشاورزی و تغییر کاربری‌ها و گسترش کشاورزی را عوامل مؤثر در بهره‌برداری‌های ناپایدار و کاهش سطح مراتع دانسته‌اند. همچنین Mohebbi و Hoseinitavassol (۲۰۲۲) نیز اشاره کرده‌اند که تقویت جایگاه مراتع در قوانین موجود و اجرای دقیق و جدی آنها می‌تواند مشکل کاهش کمی و کیفی مراتع ناشی از تغییرات کاربری مراتع را تا حدود زیادی مرتفع کند.

تأثیر سیاست‌ها و برنامه‌های نامناسب دولتی در گذشته و تغییر مالکیت اراضی بر کاهش سطح مراتع، منجر به ایجاد تغییر در نظام اجتماعی - اقتصادی جامعه روستایی و نظام بهره‌برداری از اراضی کشاورزی و مراتع می‌شود. نظام

اراضی و حفظ سطح اراضی آبی وجود داشته است. در کل می‌توان بیان کرد، سطح اراضی زراعی آبی در روستاهای مختلف طی دوره خشک‌سالی دهه ۸۰ متفاوت و در روستای ایچ، اراضی زراعی آبی بیشتر از اراضی زراعی آبی روستاهای ذاکر و بوئین است.

تغییر سطح مراتع در استان نیز طی شش دهه گذشته به تدریج رخ داده است و عوامل مختلفی نیز در این کاهش سطح تأثیر داشته‌اند. یکی از مهمترین عوامل تأثیرگذار، تأثیر سیاست‌ها، راهبردها و برنامه‌های گذشته دولت و قوانین مختلف بر اراضی روستایی و مراتع است. Husein (۲۰۲۱)، Emily و همکاران (۲۰۱۳)، Motamedi و همکاران (۲۰۲۰) و Roudgarmi و AmozadehMahdiraji (۲۰۱۹a) نیز سیاست‌ها، برنامه‌ها و قوانین نادرست دولتی را مؤثر بر تغییر سطح و تخریب اراضی مرتعی دانسته‌اند. برخی از این سیاست‌ها و قوانین مربوط به دوره قبل از انقلاب و برخی نیز مربوط به دوره بعد از انقلاب به‌منظور حفظ مراتع بوده‌اند. ملی شدن جنگل‌ها و مراتع و اصلاحات ارضی از جمله مهمترین قوانین مؤثر بر کاهش سطح مراتع در دوره قبل از انقلاب بوده‌اند. اصلاحات ارضی در خردشدن اراضی و فشار حداکثری بر آنها، تغییر مالکیت اراضی و در برخی موارد مهاجرت روستاییان، عدم توسعه کشاورزی خردمقیاس و به‌صرفه نبودن آن برای روستاییان تأثیر زیادی داشته است. در واقع می‌توان بیان کرد اصلاحات ارضی به‌طور غیرمستقیم بر کاهش سطح مراتع تأثیر داشته است. همچنین برنامه‌های دولت در مورد اراضی زراعی و باغی و بهره‌برداری حداکثری از اراضی و منابع آبی از مؤثرترین سیاست‌های دولت در دوره بعد از انقلاب بوده است. در راستای تحقق سیاست افزایش تولیدات کشاورزی، برنامه‌های مختلفی در مناطق مختلف اجرا شده است، از جمله آنها می‌توان به طرح خودکفایی در تولید گندم در دهه ۷۰، طرح طوبی و ... اشاره نمود که سطح مراتع را تحت تأثیر خود قرار داده‌اند. در طی چند دهه گذشته و به‌ویژه در دوره بعد از انقلاب، ضعف در قوانین حفظ مراتع، مدیریت ضعیف و کم اثربخش، تأثیر

بهره‌برداران بدون پروانه چرا و غیرمجاز در مناطق مختلف استان، شرایط را برای تخریب و کاهش سطح مراتع فراهم کرده است. Li و همکاران (۲۰۱۶) و Ghasemi و همکاران (۲۰۱۶) نیز افزایش تعداد دام غیرمجاز را عامل مؤثر بر تخریب و تغییر سطح اراضی دانسته‌اند و سیاست حذف دام برای احیای مراتع و استفاده از یک‌سری برنامه‌های تشویقی و جایگزین معیشت را برای جبران این عامل در مراتع بیان کرده‌اند. تغییر کاربری اراضی هم عامل مهم دیگر در کاهش سطح مراتع است که طبق بررسی‌های انجام‌شده این نوع تغییرات در دوره‌های بعد از انقلاب به‌طور چشمگیر اتفاق افتاده است و نقش مهمی در کاهش سطح مراتع استان داشته است. یکی دیگر از انواع مداخلات انسانی و تأثیر بر سطح مراتع، تغییر کاربری اراضی باغی است. با تغییر تدریجی کاربری‌ها از دهه ۷۰ به بعد، افزایش سطح باغ‌ها در مناطق مختلف استان اتفاق افتاده است. تغییر سطح اراضی باغی استان از دوره قبل از انقلاب تا دهه ۷۰ چندان چشمگیر نبوده است، اما در این دهه، رونق باغداری در مناطق مختلف اتفاق افتاده است. در روستای بوئین تبدیل کاربری قانونی بخشی از اراضی مرتعی روستا در یک دهه اخیر با هدف طرح جنگل‌کاری مصنوعی در حد محدود اتفاق افتاده است و این منجر به کاهش سطح مراتع اطراف روستا و افزایش سطح اراضی باغی هرچند به‌طور محدود در آن شده است. در مقایسه کلی سطح اراضی باغی سه روستای مورد مطالعه می‌توان گفت، افزایش سطح باغ‌ها در روستای ایچ در مقایسه با دو روستای ذاکر و بوئین بیشتر بوده است. از دوره خشک‌سالی دهه ۸۰ و بعد از آن سطح اراضی باغی استان کاهش یافته است، زیرا حفظ اراضی باغی بستگی به وجود منابع آبی کافی و در دسترس دارد و با وقوع خشک‌سالی‌ها و کاهش منابع آبی، اغلب باغداران در نهایت به حفظ باغ‌های موجود پرداختند و توسعه باغ‌ها چندان در اولویت آنان نبوده است.

تغییر کاربری اراضی مرتعی به زراعی یکی از مهمترین نوع مداخلات انسانی و کاهش سطح مراتع است. این نوع تبدیل کاربری در دوره قبل از انقلاب به‌طور محدودتر اتفاق

اجتماعی حاکم بر جامعه روستایی در گذشته (بزرگ‌مالکان) منجر به کشت اصولی و کنترل‌شده اراضی، حفظ اراضی یادشده و نظارت حاکمان گذشته بر اراضی و حفظ مراتع شده است. به‌طوری‌که اراضی روستایی و مراتع از مدیریت محلی نسبتاً مناسبی برخوردار بوده‌اند و نظام ارباب-رعیتی گذشته در جلوگیری از تخریب اراضی نقش مهمی داشته‌اند. قبل از قانون اصلاحات ارضی، مدیریت اراضی زراعی به‌طور محلی و با نظارت مستقیم و غیرمستقیم بزرگ‌مالکان در روستاها انجام می‌شد. در این دوره با توجه به کشت اصولی اراضی نسبت به دوره بعد از اصلاحات ارضی، تعداد بیکاران روستایی هم تا حدود زیادی از طریق نظام ارباب-رعیتی کنترل می‌شد، هرچند در این دوره‌ها بیشتر منافع حاصل از کشت اراضی، عاید حاکمان محلی و بزرگ‌مالکان می‌شد. اما با تغییر مالکیت و مدیریت اراضی، تغییر نظام اجتماعی حاکم بر روستاها، افزایش جمعیت و وابستگی بیشتر مردم به اراضی و افزایش تعداد بیکاران روستایی، حس مالکیت اراضی در مردم محلی کم‌رنگ‌تر شده و تخریب مراتع به‌طور گسترده انجام شده است. Mirzabaev و همکاران (۲۰۱۶) و Ghasemi و همکاران (۲۰۱۶) افزایش جمعیت و بیکاری افراد، Roudgarmi و AmozadehMahdiraji (۲۰۱۹b) نیز تغییر مالکیت اراضی را مهمترین عوامل تغییر سطح و تخریب اراضی مرتعی بیان کرده‌اند. برنامه‌ها، راهبردها و سیاست‌های دولتی در گذشته بر نظام بهره‌برداری از اراضی کشاورزی و مراتع تأثیرگذار بوده است. به‌طوری‌که در طول سه دهه گذشته اجرای طرح خودکفایی گندم بر گسترش اراضی دیم و کشت گندم در آنها و در نتیجه کاهش سطح مراتع نقش داشته است. تغییر نظام بهره‌برداری از اراضی و گسترش اراضی دیم در مناطق مختلف استان و روستای ذاکر از جمله تأثیرات سیاست‌های دولت بر نظام بهره‌برداری از اراضی است.

یکی از مهمترین عوامل مؤثر بر کاهش سطح مراتع، مداخلات انسانی است. طی چند دهه گذشته و با افزایش جمعیت روستاها، افزایش تعداد دام غیرمجاز و ورود آنها به مراتع در روستاهای استان اتفاق افتاده است. افزایش تعداد

غیراصولی آنها بر مراتع است. در بیشتر موارد هماهنگی، مشارکت، حمایت و قاطعیت کافی بین نهادهای مختلف در زمینه تعداد دام مجاز در روستاها، تعداد دام ورودی به مراتع و اجرای کامل قوانین اتخاذ شده از سوی دولت در چنین مواردی وجود ندارد. همچنین، نهادهای مختلف به مباحث تخصصی و علمی در زمینه مراتع و اصول حفظ آنها توجه لازم را ندارند و حفظ منابع طبیعی در اولویت نهادهای دیگر نیست. در این زمینه نهادهای دیگر اقداماتی را انجام می‌دهند که منجر به ایجاد نگرش منفی در مردم محلی نسبت به سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری می‌شود، زیرا اقدامات نهادهای دیگر دارای هدف‌های عینی و کوتاه‌مدت است که مردم نتایج آن اقدامات را زودتر مشاهده می‌نمایند، اما توصیه‌ها و اقدامات سازمان منابع طبیعی بیشتر جنبه حفاظتی و ممانعت در بهره‌برداری از منابع طبیعی دارند. اقدامات نهادهای دیگر همسو با اقدامات و اهداف منابع طبیعی نبوده و این موضوع منجر به ایجاد نگرش منفی در روستاییان می‌شود. بنابراین می‌توان بیان کرد که نوعی تعارض بین قوانین منابع طبیعی و منافع روستاییان وجود دارد و این منجر به عدم تأثیرگذاری قوانین حفظ مراتع می‌شود. قوانین منابع طبیعی بیشتر دارای بوروکراسی اداری و زمانبر برای رسیدگی به تخلفات هستند و نهادهای مربوطه هم، چندان جدیتی در اعمال قوانین ندارند. برداشت نادرست مردم از قوانین منابع طبیعی شرایط را برای تخریب مراتع از سوی مردم بیشتر کرده است و آنان ترسی از انجام ندادن قوانین مربوط ندارند.

سیاست‌ها، راهبردها و قوانین اتخاذ شده در گذشته، نظام اقتصادی- اجتماعی، نظام بهره‌برداری از اراضی و اقدامات مداخله‌گرایانه انسانی و عدم انسجام و مشارکت بین نهادهای مختلف مرتبط با مراتع، منجر به کاهش سطح مراتع در طول چند دهه گذشته شده است. در این شرایط وابستگی خانوارها به اراضی و مراتع هم افزایش یافته است و میزان اهمیت حفظ مراتع برای افراد محلی نیز نسبت به گذشته تغییر کرده است. استفاده از ابزارآلات جدید کشاورزی و تکنولوژی‌ها نیز در تخریب و کاهش سطح مراتع روستایی

افتاده است. اما در دوره بعد از انقلاب کشت غیرقانونی مراتع، افزایش تدریجی دخل و تصرفات و کشت اراضی مرتعی به‌ویژه از دهه ۶۰ به بعد گسترش یافته است. در تبدیل اراضی مرتعی به زراعی، راحت‌تر بودن و کوتاه‌مدت بودن بازده کشت گیاهان یکساله هم مؤثر بوده است. عامل مهم دیگر در تغییر کاربری‌ها، مربوط به نوع بهره‌برداری از اراضی با هدف تنها برای چرا یا با هدف استفاده برای چرای دام و کشت اراضی است. در روستاهای ذاکر و بوئین بیشتر بهره‌برداری از مراتع به صورت کشت زراعی بوده و در روستای ایچ تغییر کاربری‌ها بیشتر با هدف احداث باغ انجام شده است. بنابراین، تغییر کاربری مراتع در سه روستای مورد مطالعه متفاوت بوده است و شرایط تغییر کاربری روستاهای ذاکر و بوئین شبیه به هم بوده است. برداشت گسترده از گیاهان دارویی و خوراکی نیز نوعی مداخله انسان در تخریب مراتع است. در دوره قبل از انقلاب با توجه به برداشت محدود گیاهان دارویی و خوراکی مرتعی، نوع بهره‌برداری از مراتع محدود به چرای دام و برداشت محدود گیاهان دارویی می‌شد، اما با افزایش جمعیت و برداشت گسترده‌تر از گیاهان مرتعی، مراتع بیشتر در معرض تخریب ناشی از چرای دام و برداشت گسترده‌تر گیاهان دارویی و خوراکی قرار گرفته است. بررسی شرایط سه روستای مورد مطالعه در زمینه تغییر کاربری‌ها مشخص کرد که تبدیل کاربری اراضی مرتعی به زراعی گسترده‌تر از تبدیل کاربری مراتع به باغ بوده است. Ghasemi و همکاران (۲۰۱۶) و Babazekri و همکاران (۲۰۱۷) و Karimi و Karamidehkordi (۲۰۱۵) نیز تغییر کاربری اراضی مرتعی به اراضی زراعی و باغی را عامل مهم تخریب و کاهش سطح مراتع بیان کرده‌اند.

سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری و برخی از ادارات مرتبط وزارت جهاد کشاورزی، متولی حفظ و کنترل اراضی روستایی هستند و نقش آنان در کنترل اراضی بسیار مهم است. از مهمترین مسائل موجود در کنترل و نظارت بر اراضی روستایی، عدم انسجام و هماهنگی نهادهای مختلف با سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری و تأثیر اقدامات

نیز به هماهنگ نبودن بخش تحقیقات و اجرا در بخش مراتع بین نهادهای مربوط و تأثیر آن بر تخریب مراتع تأکید داشته‌اند.

راهبردهای ارائه‌شده از سوی کارشناسان در کاهش پدیده اصلی می‌تواند بسیار مؤثر باشد. انجام اقدامات مختلف در جهت متنوع‌سازی معیشت خانوارهای روستایی و وابستگی کمتر آنان به اراضی مرتعی و زراعی، یکی از راهبردهای مناسب در این زمینه است که می‌تواند از طریق اقدامات زیر عملی شود: در اولویت قرار دادن مشارکت مردم محلی در پروژه‌های حفظ منابع طبیعی و مراتع از سوی نهادهای متولی حفظ مراتع، اجرای عملی طرح‌های توانمندسازی و ظرفیت‌سازی مردم محلی و جلب همکاری نهادهای مختلف از سوی اداره کل منابع طبیعی استان در جهت متنوع‌سازی معیشت خانوارها و عدم تمرکز مطلق روستاییان بر اراضی مرتعی و افزایش سطح اراضی زراعی برای کسب درآمد، آموزش، ترویج و حمایت روستاییان از طریق راهکارهای مختلف متنوع‌سازی معیشت خانوارها با کاهش فشار بر اراضی مرتعی از طریق برگزاری برنامه‌های ترویج پرورش طیور، زنبورداری، تولید گیاهان دارویی، قالی‌بافی، فراوری محصولات، کشت قارچ، صنایع دستی مختلف، آبی‌پروری در برخی مناطق روستایی استان و کمک به درآمدزایی خانوارها از طریق مشاغل نوین از جمله مرتعداری چندمنظوره در زمینه گردشگری. همچنین راهبردهای جدی بودن قوانین و سیاست‌های اتخاذی در زمینه حفظ، احیا و بهره‌برداری پایدار از مراتع و برخورد جدی با تخریب‌کنندگان اراضی و عدم واگذاری اراضی مرتعی به سایر کاربری‌ها و قاطعیت قوانین اتخاذشده در این زمینه در کاهش سطح اراضی مرتعی و افزایش سطح اراضی زراعی می‌تواند در کاهش پدیده محوری مذکور راهگشا باشد. علاوه بر ارائه این راهبردها، حمایت‌های مالی مختلف از روستاییان وابسته به اراضی مرتعی و کشاورزی به‌ویژه اقشار کم‌درآمد در این زمینه می‌تواند در کاهش پدیده محوری مؤثر باشد. حمایت مالی از کشاورزان در مواقع بروز خشک‌سالی یا حوادث دیگر طبیعی با هدف عدم تمایل

تأثیرگذار بوده‌اند، به‌طوری‌که استفاده از ابزارآلات کشاورزی و تغییر نوع کشت‌ها از دیم به محصولات آبی، منجر به توسعه فعالیت‌های کشاورزی و در برخی موارد کاهش سطح مراتع شده است. تغییر ترکیب گله در روستاها و تغییر نژاد دام‌های سنگین نیز بر تخریب مراتع تأثیر داشته‌اند. بنابراین، به‌تدریج در طول چند دهه اخیر، شرایط برای بهره‌برداری ناپایدار از منابع طبیعی توسط جامعه روستایی فراهم شده است و اهمیت حفظ مراتع و منابع طبیعی در جامعه محلی چندان در اولویت آنان نیست. در زمینه توسعه فعالیت‌های کشاورزی و کاهش سطح مراتع، واگذاری اراضی به روستاییان و تغییر مالکیت اراضی زراعی نیز عامل مهمی بوده است و در طی این تغییر مالکیت، بهره‌برداری‌های حداکثری و ناپایدار از اراضی روستایی به‌تدریج افزایش یافته است و توجه مردم محلی به فعالیت کشاورزی و بی‌توجهی آنان به حفظ مراتع اتفاق افتاده است. شیوه بهره‌برداری جمعی از اراضی مرتعی بر تخریب بیشتر این اراضی تأثیر داشته است. به‌طوری‌که مردم محلی احساس تعلق به مراتع نداشته و دولت را مالک آنها می‌دانند و در قالب بهره‌برداری جمعی، حداکثر بهره‌برداری‌ها را از سطح اراضی مرتعی کاهش یافته نسبت به گذشته انجام داده‌اند. Ghasemi و همکاران (۲۰۱۶) و Heydari و همکاران (۲۰۱۵) نیز شیوه بهره‌برداری جمعی و مشاع را عامل مهمی در تخریب اراضی و بهره‌برداری‌های حداکثری از اراضی دانسته‌اند. البته در همه روستاها شرایط بهره‌برداری جمعی حاکم نبوده است، در برخی مناطق مرتعی روستای ذاکر در چند سال اخیر، بهره‌برداری از مراتع به‌صورت خصوصی بوده و حفظ مراتع تا حدودی انجام می‌شود. نهادهای مربوط و اقدامات اصولی آنان نقش بسیار مهمی در حفظ و کنترل مراتع دارد. در حفظ مراتع به‌کارگیری نیروی انسانی کافی و کاردان و هماهنگی بین نهادهای مختلف ذی‌ربط، بسیار مؤثرند. Foroozeh و Mirdeylami (۲۰۲۱) به عدم ارتباط و تعامل کافی مسئولان و کارشناسان نهادهای مربوط با افراد محلی و افزایش تعداد کارشناسان و تأثیر آن بر بهره‌برداری‌ها و تخریب مراتع، Savari و همکاران (۲۰۱۹)

یا قشر محدود، در مؤثر نبودن قوانین و برنامه‌های اتخاذ شده تأثیر دارند. مدیریت بهتر منابع طبیعی و مراتع، می‌تواند از طریق نگرش جامع و علمی از سوی برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران و جلب مشارکت مردم محلی در قالب این سیاست‌ها در حفظ این منابع انجام شود.

پیشنهادها

با توجه به تأثیر سیاست‌های دولت و مداخلات انسانی که بر تخریب مراتع وجود دارد و مورد اشاره قرار گرفت، پیشنهادهای زیر برای مدیریت بهتر مراتع ارائه می‌شود:

- متنوع‌سازی معیشت خانوارها و تلاش در به حداقل رساندن فشار و وابستگی بیش از حد به اراضی مرتعی؛
- در مطالعات آینده، سیاست‌ها و راهبردهای مؤثر بر جلوگیری یا کاهش تخریب مراتع و احیای آن بررسی و راهبردهای عملی برای آینده ارائه شود؛
- قوانین و مقررات در بخش جنگل‌ها و مراتع و قوانین سایر بخش‌ها که مرتبط با جنگل‌ها و مراتع هستند بررسی و تحلیل دوباره شده و موارد مشکل‌دار، اصلاح شوند؛
- فرهنگ‌سازی بیشتر در جامعه، به‌ویژه در جوامع روستایی برای رعایت قوانین حفظ مراتع و جنگل‌ها انجام شود؛
- هماهنگی و همکاری لازم بین نهادهای مختلف برای اجرای کامل قوانین مصوب شده بیشتر شود و کلیه نهادها موظف به اجرای کامل و عملی وظایف خود در قبال قوانین مربوط به منابع طبیعی و مراتع شوند.

منابع مورد استفاده

- Abdulahi, M.M., Hashim, H. and Teha, M., 2016. Rangeland degradation: Extent, impacts, and alternative restoration techniques in the rangelands of Ethiopia. *Tropical and Subtropical Agroecosystems*, 19(3): 305-318.
- Ansari, N., Seyedakhlaghishal, S. and fayaz, M., 2008. Effects of legal and organization factors, resource management and social groups on the degradation of renewable natural resources. *Journal of Rangeland*, 1(4): 423-438 (In Persian)
- Babazekri, F., Nooripoor, M. and Sharifi, Z., 2017. Identifying and Prioritizing Factors Affecting Degradation of Rangelands and Forests: The Case of

آنان به کشت دیم در اراضی مرتعی، حمایت مالی کمیته امداد و بهزیستی از برخی خانواده‌های روستایی با هدف وابستگی کمتر آنان به اراضی مرتعی و زراعی و اعطای وام و تسهیلات اعتباری به روستاییان برای ایجاد مشاغل جدید در روستاها با حداقل وابستگی به اراضی زراعی و مرتعی از جمله حمایت و خدمات مالی به خانوارهای روستایی می‌تواند باشد تا رقابت بر سر تصرف اراضی مرتعی و کشت غیرقانونی این اراضی و افزایش سطح اراضی زراعی به حداقل برسد.

اقدامات نابه‌جای انسانی و برنامه‌ها و سیاست‌های نادرست دولت در گذشته عامل مهم کاهش سطح اراضی طی چند دهه گذشته بوده است. این اقدامات و سیاست‌ها علاوه بر تأثیر منفی بر سطح و کیفیت مراتع، بر توسعه فعالیت‌های زراعی تأثیر داشته است. این موضوع خودبه‌خود منجر به قانون‌شکنی‌های متوالی در مناطق مختلف مرتعی شده است. تا حدی که در چند دهه بعد از انقلاب، قوانین مربوط به منابع طبیعی و مراتع از سوی مردم نادیده گرفته شده و تابع قوانین نبودن، تبدیل به نوعی رفتار عادی در جوامع روستایی شده است. سیاست‌ها و قوانین دوره قبل و بعد از انقلاب به اهداف مورد نظر در برنامه‌ریزی‌ها دست نیافته‌اند و این ناشی از آن است که مشارکت و واقع‌بینی در اعمال این قوانین بررسی شده است. بنابراین هر یک از قوانین و سیاست‌های مربوط به مراتع باید مورد بررسی و بازبینی اصولی قرار گیرد تا رعایت این قوانین از سوی مردم مورد قبول باشد و آنها به‌طور خودجوش حفاظت از مراتع و احیای آن را انجام دهند. بنابراین، تصویب قوانین و سیاست‌های یک‌جانبه از سوی تصمیم‌گیرندگان بیرونی در حفظ مراتع نقش نخواهند داشت و اجرای این قوانین در جوامع روستایی می‌تواند نتایج معکوس داشته باشد. زیرا بیشتر این سیاست‌ها به گونه‌ای طراحی شده‌اند که منافع مردم محلی را تحت تأثیر قرار می‌دهند. در دوره بعد از انقلاب، نبود هماهنگی بین سیاست‌گذاری‌های مختلف، در ایجاد شرایط آشفته تخریب مراتع نقش مهمی داشته است. همچنین نگاه تک‌بعدی سیاست‌ها به منافع یک یا چند نهاد

- Conservation, 4(8): 49-62 (In Persian).
- Ghobadi, L., Moameri, M. and Abbasi Khalaki, M., 2021. Factors affecting rangelands degradation among ranchers in Namin County's rural areas. *Space Economics and Rural Development*, 10(36): 213-234 (In Persian).
- Golbaz, Sh., Karamidehkordi, E. and Asghari, M., 2021. Analyzing the challenges of the grape value chain: A case study in the West Azarbaijan province. *Agricultural Extension and Education Research*, 13 (4): 53-78 (In Persian with English abstract).
- Hashemi Sadati, S.A., Karamidehkordi, E. Tajvar, Y. and MirMousavi, H., 2022. Analyzing the Vulnerability and Resilience of farmers and Citrus Production to Climate Change in the Mazandaran province. *Journal of Geography and Regional Development*, 19(2): 193-228 (In Persian with English abstract).
- Heydari, G., Salar, R., Ghorbani, A. and Bagheri, A., 2015. Assessment of collective utilization system in rangeland degradation (Case study: Summer rangelands of Noshahr county). *Iranian Journal of Range and Desert Research*, 22(3): 515-524(In Persian with English summary).
- Husein, A., 2021. Courses of Rangeland Degradation and Rehabilitation Techniques in the Rangelands of Ethiopia. *J Earth Sci Clim Change*, 12(10): 1-6.
- Karamidehkordi, E., 2010. A Country Report: Challenges Facing Iranian Agriculture and Natural Resource Management in the Twenty-First Century. *Human Ecology*, 38(2): 295-303.
- Karimi, K. and KaramiDehkordi, E., 2015. Rangeland Use and Necessity of Diversification of Rural Households' Livelihoods, a case study in the Mahneshan Township Rangeland Use and Necessity of Diversification of Rural Households' Livelihoods. *Rural Research*, 6(2): 343-368 (In Persian).
- Khosravi Mashizi, A. and Sharafatmandrad, M., 2019 . Assessing Impact of Anthropogenic Disturbances on Forage Production in Arid and Semiarid Rangelands. *Journal of Rangeland Science*, 9(3): 234-245 .
- Li, W., Li, Y. and Gongbuzeren., 2016. Rangeland Degradation Control in China: A Policy Review. In: R. Behnke & M. Mortimore (Eds.), *The End of Desertification? : Disputing Environmental Change in the Drylands*. Springer-Verlag Berlin Heidelberg, pp. 491-511.
- Mirzabaev, A., Ahmed, M., Werner, J., Pender, J. and Louhaichi, M., 2016. Rangelands of Central Asia: challenges and opportunities. *Journal of Arid Land*, 8(1): 93-108.
- Mohebbi, A. and Hosseinitavasol, M., 2022. An Introduction to Grounded Theory and Its Central District of Dena County. *Journal of Forest Ecosystems Researches*, 3(2): 43-66 (In Persian with English summary).
- Behmanesh, B., Abedi Sarvestani, A., Sharafatmandrad, M., Shahraki, M.R. and Hajili-Davaji, A., 2016. Assessment of Rangeland Degradation Indicators using Exploiters' View between Authorized and Unauthorized Exploiters (Case Study: Saryqmish Winter Rangelands, Golestan province, Iran). *Desert*, 21(2): 105-113.
- Bolo, P., Sommer, R., Kihara, J., Kinyua, M., Nyawira, S. and Notenbaert, A., 2019. Rangeland degradation: Causes, consequences, monitoring techniques and remedies. Working Paper. CIAT Publication No. 478. International Center for Tropical Agriculture (CIAT). Nairobi, Kenya. 23 p.
- Boone, R., Conant, R., Sircely, J. and Thornton, P., 2017. Climate change impacts on selected global rangeland ecosystem services. *Global Change Biology*, 24(3): 1382-1393.
- Cresswell, J.W., 2012. Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research. *Educational Research*, 10: 1-12.
- Dong, S., Wolf, S.A., Lassoie, J.P., Liu, S., Long, R., Yi, S., Jasra, A.V. and Phuntsho, K., 2017. Bridging the Gaps between Science and Policy for the Sustainable Management of Rangeland Resources in the Developing World. *BioScience*, 67(7): 656-663.
- Emily, J.C., Yeh, T., Holden, N.M., Qin, Y. and Ren, Z., 2013. The Roles of Overgrazing, Climate Change and Policy as Drivers of Degradation of China's Grasslands. *Nomadic Peoples*, 17(2): 82-101.
- Farajillahi, A. and Ghasemi Aryan, Y., 2020. Explaining the role of economic poverty and social capital of beneficiaries in rangeland degradation (Case study: Rangelands of Bijar protected region). *Journal of Rangeland*, 14(4): 581-594 (In Persian).
- Fenetahun, Y., Xu, X. and Wang, Y., 2018. Assessment of Range Land Degradation, Major Causes, Impacts, and Alternative Rehabilitation Techniques in Yabello Rangelands Southern Ethiopia. Review paper. Preprints.
- Foroozeh, M. and Mirdeylami, Z., 2021. Investigating the Difference between Experts and Local Communities Viewpoints on the Use of Rangeland by Products (Case Study: Azadshahr and Gonbad Rangelands). *Journal of Rangeland*, 15(2): 214-228 (In Persian).
- Ghasemi, M., Heydari, G., Rastgar, S. and Kohestani, N., 2016. Investigating Effective Socio-Economic Factors on Destruction and Low-leveling of Rangelands (Case study: Winter Rangelands of Joybar-Mazandaran province). *Plant Ecosystem*

- Roudgarmi, P. and Amozadeh Mahdiraji, M., 2019b. Review of State Laws and Regulations on Forests and Rangelands. *Journal of land Management (Soil and Water sci.)*,6(2): 153-168 (In Persian with English summary).
- Safarialamouti, P., Karamidehkordi, E. and Aazami, J., 2022. Analyzing Biodiversity Management Challenges in the Sorkhabad Protected Area of the Zanjan province, using a Grounded Theory study. *Journal of Natural Environmental Hazards*, 11(3): 59-76(In Persian with English abstract).
- Savari, M., Eskandari, H. and Avazpoor, L., 2019. Strategies for sustainable use of rangelands applicable for local Communities Case of Kerman County. *Journal of Rangeland*, 13(2): 319-336 (In Persian).
- Application in Rangeland Management. Tehran, Jahad Daneshgahi Press, 142 p.
- Motamedi, J., Jalili, A., Arzani, H. and Khodaghali, M., 2020. Causes of rangeland degradation in the country and solutions to get out of the current situation *Journal of Iran Nature*, 5(4): 21-44 (In Persian).
- Naderi, L., Karamidehkordi, E., Badsar, M. and Moghadas, M., 2022. Analyzing the Interaction of Stakeholders' Demands, Power, Participation and Conflicts over the Water Use and Management in the Zayandehrood Basin. *Environmental Researches*, 13(25): 379-398 (In Persian with English abstract).
- Roudgarmi, P. and Amozadeh Mahdiraji, M., 2019a. Challenges and Problems of Iran's Laws and Regulations for the Preservation of Forests and Rangelands. *Iranian Journal of Forest*, 11(1): 43-59 (In Persian with English summary).

Experts' perspectives on the impact of government policies and unsustainable use by rural communities on rangeland degradation in Zanjan province

R. Babaei¹, E. Karamidehkordi^{2*}, R. Rezaei³, Y. Khosravi⁴ and F. Aghajanloo⁵

1- PhD Student of Agricultural Development, Agricultural Extension, Communication and Rural Development Department, Faculty of Agriculture, University of Zanjan, Zanjan, Iran.

2*- Corresponding Author, Associate Professor of Agricultural Extension and Rural Development, Agricultural Extension and Education Department, Faculty of Agriculture, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.

Email: E.karamidehkordi@modares.ac.ir.

3- Professor of Agricultural Extension, Communication and Rural Development Department, Faculty of Agriculture, University of Zanjan, Zanjan, Iran.

4- Associate Professor of Climatology, Department of Environmental Sciences, Faculty of Sciences, University of Zanjan, Zanjan, Iran.

5- Assistant Professor, Zanjan Agricultural and Natural Resources Center, Agricultural Research, Education and Extension Organization (AREEO), Zanjan, Iran.

Received: 29.10.2022

Accepted: 15.04.2023

Abstract

Multiple factors have contributed to rangeland degradation. The present research aims to investigate the impact of policies and interventions by local communities on rangeland reduction through a qualitative approach utilizing the grounded theory method. The participants included 17 experts in natural resources, environment, and agriculture from Zanjan province, selected purposively and interviewed using a snowball method until theoretical saturation was achieved. Data analysis employing open, axial, and selective coding yielded 427 concepts, which were categorized into 203 initial, 51 principal, and 8 core categories. The core categories encompassed: the decrease in rangeland area and increase in cropland area, the influence of government policies on rural lands and rangelands, shifts in rural socio-economic and farming systems, the impact of human interventions on rangeland degradation, the role of institutions in rangeland conservation, unsustainable exploitation of natural resources by rural communities, changes in rural land ownership, and the effect of collective utilization on rangeland degradation. The paradigmatic model centered around the central phenomenon of the research, "decrease in rangeland area and increase in cropland area," particularly post the 1980s. Government land policies, notably the nationalization of natural resources and land reforms, have significantly contributed to qualitative changes in rangelands, shifts in land ownership, reductions in rangeland area, and expansion of cropland. These changes have triggered shifts in socio-economic systems and land-use patterns in rural areas. Human interventions, especially population growth in rural areas and the intensified livestock population exceeding rangeland capacity, emerge as the most influential factors driving land-use changes, rangeland diminution, and degradation.

Keywords: Rangeland degradation, Land use policies, Rural community, Rangeland laws, Unsustainable land use.